

**ONDERWIJS
INSPECTIE**

OOG VOOR KWALITEIT

**Vlaamse
overheid**

VERSLAG VAN DE EVALUATIE VAN DE EXAMENCOMMISSIE SECUNDAIR ONDERWIJS

NOVEMBER - DECEMBER 2022

COLOFON

Samenstelling
Onderwijsinspectie

Verantwoordelijke uitgever
Lieven Viaene, inspecteur-generaal
Koning Albert II-laan 15, 1210 Brussel

Wettelijk depot
D/2023/3241/100

Copyright
© Niets uit deze publicatie mag worden gekopieerd
of op een andere wijze worden verspreid zonder bronvermelding.

Inhoud

1	Samenvatting.....	4
1.1	Onderzoeksopdracht.....	4
1.2	Onderzoeksvragen.....	4
1.3	Resultaten	5
1.3.1	De wettelijke vereisten van de examencommissie	5
1.3.2	De kwaliteitsbewaking op organisatieniveau	5
1.3.3	De kwaliteitsbewaking op vakniveau.....	7
1.3.4	Sterke punten, ontwikkelkansen en advies	9
2	Onderzoeksopzet.....	9
2.1	De decretale basis van de evaluatie.....	9
2.2	Een evaluatie met drie onderzoeksvragen.....	9
2.3	Een selectie aan vakken	10
2.4	Gegevensverzameling	11
3	Situering	11
3.1	Historiek.....	11
3.2	Context.....	13
3.3	Input.....	15
3.3.1	Personeel	15
3.3.2	Kandidaten.....	17
3.4	Output.....	21
4	Onderzoeksvraag 1 - wettelijke vereisten	23
5	Onderzoeksvraag 2 - kwaliteitsbewaking op organisatieniveau	24
5.1	Visie en strategisch beleid	24
5.2	Organisatiebeleid	25
5.3	Onderwijskundig beleid	28
5.4	Cyclische evaluatie van de kwaliteit	30
5.5	Betrouwbaarheid van de evaluatie.....	31
5.6	Borgen en bijsturen.....	32
6	Onderzoeksvraag 2 - kwaliteitsbewaking op vakniveau.....	33
6.1	Frans in de eerste graad A-stroom en in de derde graad tso Secretariaat-talen.....	33
6.2	Wiskunde in de eerste graad A-stroom en in de derde graad bso Kantooradministratie en gegevensbeheer en Logistiek.....	39
6.3	Geschiedenis in de derde graad aso	44
6.4	Burgerschap en Maatschappij in de eerste graad A-stroom.....	47
6.5	Wetenschappen in de eerste graad B-stroom	50
6.6	Chemie in de derde graad aso Economie-Wetenschappen, Latijn-Wetenschappen, Moderne Talen-Wetenschappen en Wetenschappen-Wiskunde.....	53
7	Sterke punten	58
7.1	Organisatieniveau	58
7.2	Vakniveau.....	58
8	Ontwikkelkansen	59
8.1	Organisatieniveau	59
8.2	Vakniveau.....	59
9	Advies	60

1 Samenvatting

1.1 Onderzoeksopdracht

De onderwijsinspectie heeft de decretale opdracht om de examencommissie secundair onderwijs elke vijf jaar te evalueren. Voor u ligt het verslag van de evaluatie van november – december 2022. Deze evaluatie is uitgevoerd door een team van zes onderwijsinspecteurs. Een eerste evaluatie van de examencommissie door de onderwijsinspectie vond plaats in 2017.

1.2 Onderzoeksvragen

De evaluatie van de examencommissie secundair onderwijs omvat de volgende onderzoeksvragen en (deel)onderzoeken:

- Voldoet de examencommissie aan de wettelijke vereisten zoals bepaald in de codex secundair onderwijs?
- In welke mate bewaakt de examencommissie de kwaliteit op organisatieniveau? We zoomen hiervoor in op de volgende zes aspecten voor kwaliteitsontwikkeling:
  - visie en strategisch beleid
  - organisatiebeleid
  - onderwijskundig beleid
  - cyclische evaluatie van de kwaliteit
  - betrouwbaarheid van de evaluatie
  - borgen en bijsturen

Om deze aspecten van de kwaliteitsontwikkeling gericht in kaart te brengen selecteerden we drie invalshoeken binnen het brede onderzoek op organisatieniveau:

- de weg van de kandidaat
- het toetsproces
- de modernisering secundair onderwijs

Deze invalshoeken vormen belangrijke, maar geen exclusieve perspectieven om het bredere onderzoek en de beeldvorming op kwaliteitsontwikkeling te voeden.

- In welke mate bewaakt de examencommissie de kwaliteit op vakniveau? De deelonderzoeken hiervoor zijn: hoe kwaliteitsvol is de examinering en in welke mate bewaakt de examencommissie de kwaliteit van de examinering? We beoordelen de volgende vier fasen van het toetsproces: de toetsontwikkeling, de toetsafname en beoordeling, de evaluatie van de toets en de inzage. We sluiten hiermee maximaal aan bij de interne kwaliteitsbewaking van de examencommissie en van de cluster- en vakgroepen. Onze ingewonnen informatie en de gehanteerde systematiek voor de verwerking ervan, berusten deels op de zelfevaluatie door de vakgroepen en op de gesprekken die we voerden met deze vakgroepen.

We onderzoeken deze onderzoeksvragen binnen een selectie van volgende vakken in een aantal onderwijsvormen en studierichtingen:

- Burgerschap en Maatschappij in de eerste graad A-stroom
- Frans in de eerste graad A-stroom
- Wetenschappen in de eerste graad B-stroom
- Wiskunde in de eerste graad A-stroom

- Chemie in de derde graad aso in studierichtingen met de pool wetenschappen
- Frans in de derde graad tso Secretariaat-talen
- Geschiedenis in de derde graad aso
- Wiskunde in de derde graad bso Kantooradministratie en gegevensbeheer en Logistiek

1.3 Resultaten

1.3.1 De wettelijke vereisten van de examencommissie

De examencommissie respecteert de regelgeving. Dit wil zeggen dat ze in orde is met de tien wettelijke vereisten zoals vermeld in de codex secundair onderwijs (art. 256/1 – art. 256/10).

1.3.2 De kwaliteitsbewaking op organisatieniveau

Naast het besluit van de Vlaamse Regering houdende de codificatie betreffende het secundair onderwijs van 17 december 2010 is het prioriteitenplan van 2021 richtinggevend voor de werking van de examencommissie. Als voornaamste prioriteiten schuift de organisatie het versterken en borgen van de kwaliteit en het uitbouwen van relevante partnerschappen naar voor.

De examencommissie heeft een duidelijke visie op haar kerntaak: aan de hand van examens beoordelen of de kandidaat de doelen van het gevalideerd doelenkader (de eindtermen en de hierbij aansluitende doelen van de vakfiches) realiseert. Ze stelt als haar missie het levenslang leren in Vlaanderen te garanderen, te stimuleren en te faciliteren. Ze wil de kandidaten een gelijkwaardig alternatief aanbieden voor het behalen van getuigschriften (van de eerste en tweede graad) of een diploma secundair onderwijs. Ze kan hierbij sterker vertrekken vanuit de curricula om een zo breed mogelijk evaluatiekader aan te reiken. Met diverse tools en proceswerking bewaakt ze de kwaliteit van de toetscyclus en het proces van de toetsontwikkeling. Een roadmap per werkjaar geeft richting aan het prioriteitenplan en zorgt voor een operationele invulling ervan. Een groeikans is medewerkers en partners nog meer duidelijkheid te verschaffen over de concrete strategische positie die de organisatie inneemt in het onderwijsveld, rekening houdend met de beperkingen van haar context. Daarnaast kan ze die positie vertalen naar tastbare strategische en operationele doelen.

De examencommissie heeft binnen haar werking, processen en acties veel oog voor kwaliteitsontwikkeling en kwaliteitsbewaking. Ze hanteert hiervoor de PDCA-cyclus (plan, do, check, act). Ze kent grotendeels haar sterke punten en werkpunten. Een zelfevaluatie ondersteunt de reflectie op de eigen werking. Het zelfreflectief vermogen is eveneens sterk aanwezig in de werking van de vakgroepen.

Streefdoel is de kandidaat gelijke examenkansen, gelijkwaardigheid en kwaliteit te bieden, op welk moment deze ook deelneemt aan een examen. De examencommissie streeft ernaar het volledige toetsproces met al zijn procedures stevig te verankeren bij de vele medewerkers die vragen opstellen, correctiemodellen samenstellen, corrigeren en resultaten analyseren. Als examencentrum kiest ze er bewust voor om slank te toetsen, maximaal gesloten en digitaal waar het kan. Uitgebreide vragendatabanken voor de meeste vakken biedt de organisatie de mogelijkheid op elk moment van het jaar een gelijkwaardig examen te genereren. Die databanken zijn gebaseerd op toetsmatrijzen waarin de leerinhouden en bijhorende

vraagkenmerken zijn samengebracht. Een 'gids voor toetsontwikkeling' vormt de basis voor een valide en betrouwbare toetsing. Deze gids bevat de belangrijkste toetsprincipes, handige tips en duidelijke vuistregels per vraagtype. Alle vakgroepen hanteren de procedures. Door omstandigheden, zoals een beperkt aantal examens voor sommige vakken of een beperkt aantal vakgroepleden, is de diepgang van de implementatie van de procedures niet in alle vakgroepen even sterk aanwezig. Met een recentelijk opgerichte werkgroep 'analyse' tracht het beleid met een vakoverschrijdende toets- en itemanalyse van de examens, de betrouwbaarheid van de examenvragen te verhogen. Onder meer hiermee komt het beleid tegemoet aan een bepaalde nood aan een sterkere interne structuur en doortastend leiderschap om de kwaliteitsbewaking in de individuele vakgroepen te versterken.

De examencommissie besteedt de nodige aandacht aan het expliciteren van de kwaliteitseisen voor de deskundigheid van haar medewerkers. De aanvangsbegeleiding en de deskundigheidsbevordering zijn kwaliteitsvol uitgewerkt in de vorm van interne en externe nascholing, uitwisseling van ervaringen en projectwerking. De examencommissie kan deze begeleiding nog doelgerichter vormgeven. De professionaliseringsgraad van de externe medewerkers is verschillend in breedte en diepgang. In functie van verdere interne kwaliteits- en deskundigheidsontwikkeling heeft de examencommissie de laatste jaren ingezet op netwerking met externe partners en enkele doelgerichte partnerschappen opgezet. Een ontwikkelkans ligt in het voeren van een doelgericht en gepersonaliseerd HR-beleid, waarbij leidinggevenden duidelijkere operationele verwachtingen expliciteren voor hun medewerkers en hen groeigericht opvolgen op hun functioneren.

De kandidaat staat centraal in de werking van de examencommissie. Daarom wil de organisatie niet alleen zorgen voor valide en betrouwbare examens die gelijkwaardigheid garanderen, maar erkent ze ook het belang van een duurzame relatie met de kandidaat. Die kan maar vertrouwen hebben in de organisatie als de kwaliteit van de toetsing, van de examenplanning, en van de dienstverlening optimaal is. Een vlotte en gelijkgerichte samenwerking tussen team toetsing en team planning en organisatie is dan ook een belangrijke voorwaarde. Niet alleen moeten de examens inhoudelijk sterk zijn, ze moeten tevens goed georganiseerd zijn. De examencommissie zet daarom in op klantentevredenheid en een gepaste communicatie. Op managementniveau is voldoende synergie tussen beide teams. De medewerkers van beide teams hebben er baat bij elkaar nog beter te leren kennen om een betere afstemming tussen beide teams te realiseren.

Beide teams tonen de bereidheid om stil te staan bij de noden van de kandidaten op het vlak van vrijstellingen en ondersteunende maatregelen. Een meer doelgerichte beeldvorming van de kandidaat en van de doelgroepen kan de organisatie ondersteunen in het uitwerken van een gepast en doelgericht zorgbeleid. De examencommissie bekleedt een unieke positie om ook de kwetsbare kandidaat te bereiken, te motiveren en te ondersteunen. Zo kan ze een belangrijke rol spelen in het verlagen van de niet gekwalificeerde uitstroom in Vlaanderen. Het verhogen en versterken van vormen van samenwerking met externe organisaties is hiervoor een belangrijke randvoorwaarde. De examencommissie is hiervoor een samenwerking met het volwassenenonderwijs opgestart. Ook het aantal leerlingen dat huisonderwijs volgt is de laatste jaren toegenomen. Deze kandidaten zijn vaak op zoek naar gepaste en doelgerichte ondersteuning. Op dit ogenblik is er nog weinig duidelijkheid over in welke mate de examencommissie kan inspelen op bepaalde vragen, verwachtingen en noden van de

kandidaten. Zowel een helderdere afbakening van de mogelijkheden als het overwegen en verkennen ervan kunnen een meerwaarde inhouden voor alle betrokkenen.

1.3.3 De kwaliteitsbewaking op vakniveau

De individuele vakverslagen zijn terug te vinden in deel 6 van dit evaluatieverslag. Hier geven we de algemene bevindingen weer over zowel de kwaliteit als over de kwaliteitsbewaking van de examinering.

Kwaliteit van de examinering

De examencommissie heeft duidelijke afspraken en procedures ontwikkeld die de leidraad vormen voor *een kwaliteitsvolle toetsontwikkeling*. De toetsontwikkeling is meestal voldoende afgestemd op het gevalideerd doelenkader. Over het algemeen leveren de examens een valide en betrouwbaar beeld op van het bereiken van de eindtermen en de doelen van de vakfiches. De vakgroepen bewaken de betrouwbaarheid van de evaluatie door het hanteren van een identiek kader en stramien van de toetsen in de diverse examenreeksen. Bij de ontwikkeling en beoordeling van de examens vormen validiteit, betrouwbaarheid, transparantie, gebruiksvriendelijkheid en authenticiteit de kwaliteitscriteria. De wijze waarop vakgroepen deze criteria bewaken, gebeurt niet in elke vakgroep even diepgaand. Soms heeft de vakgroep niet voldoende ruimte of mankracht. Het consequent bewaken van het verband tussen eindtermen/doelen van de vakfiche en de examenvragen is een aandachtspunt. Daarnaast geven sommige vakgroepen aan dat er een spanningsveld heerst tussen gesloten vormen van evaluatie enerzijds en het toetsen van complexere doelen anderzijds. Het gevolg is dat het principe van slank toetsen soms vragen genereert die minder goed aansluiten bij het beoogde doel. Aansluitend bij de modernisering van het secundair onderwijs zoekt de examencommissie naar mogelijkheden om de eindtermen basisgeletterdheid en de eindtermen met een transversaal karakter een meer zichtbare plaats te geven in de curricula. Alle vakgroepen beschikken over het nodige reflectief vermogen en over veel engagement om de aandachtspunten op te nemen. Zo zijn er initiatieven om de betrouwbaarheid van de examenvragen nog sterker te bewaken, onder meer met de 'gids voor toetsontwikkeling', met het in sterkere mate betrekken van stakeholders en met een databank van gevalideerde toetsvragen.

Om *de toetsafname en de beoordeling* transparant te laten verlopen, bevatten de vakfiches voldoende informatie voor de kandidaten om zich op de examens voor te bereiden. Ze zijn opgesteld in een toegankelijke taal en met een verzorgde lay-out. De leerinhouden zijn duidelijk omschreven en waar nuttig geïllustreerd met voorbeelden. De puntenverdeling over de verschillende onderdelen van het leer- en examenprogramma is helder. De vakfiches vermelden de algemene beoordelingscriteria. Het is een groeikans om over de vakken heen de lay-out en de opbouw van de vakfiches beter op elkaar af te stemmen. De vakgroep bewaakt dat de examens op een haalbare manier georganiseerd en afgenomen worden. Het tijdsbestek voor het afleggen van de schriftelijke en mondelinge examens is doorgaans voldoende. Er zijn duidelijke afspraken over het verloop van het examen en het gebruik van hulpmiddelen. De beoordeling van de kandidaten verloopt billijk en correct. Het bewaken van de gelijkgerichtheid van de vakfiches op organisatieniveau is een aandachtspunt.

Voor de kandidaten met specifieke noden hebben de vakgroepen oog voor een aantal ondersteunende maatregelen. Toch zijn ze vragende partij om de kandidaat en zijn noden nog

beter te kennen en meer noodzakelijke informatie te verkrijgen over de specifieke noden van de kandidaat om bij de examinering hiermee doelgericht rekening te kunnen houden. Het is een groeikans de doeltreffendheid van de ondersteunende maatregelen op te volgen en te evalueren.

De vakgroepen bewaken systematisch en cyclisch *de kwaliteit van de examens*. Ze besteden daarbij zowel aandacht aan de afstemming op het gevalideerd doelenkader en de vakfiches als aan de toepassing van de afspraken en procedures. De vakgroepen hebben een goed zicht op de sterke punten en de meeste werkpunten. Toch kan in enkele vakgroepen de kwaliteitsbewaking met meer diepgang gebeuren. Het meer betrekken van de externe en interne beoordelaars bij het geheel van de toetsontwikkeling en het toetsproces is daartoe een mogelijkheid. In de nabije toekomst is het plan opgevat om over te schakelen op horizontale correcties, waarbij elke corrector een aantal vragen voor zijn of haar rekening neemt. De examencommissie hoopt op deze wijze de betrouwbaarheid van de correcties te verhogen. Daarnaast betracht de werkgroep 'analyse' met een vakoverstijgende intervisie een breder zicht te krijgen op de kwaliteit van de evaluatie en van de toetsvragen. De screening van de vragen kan verscherpt worden door doelgerichter de afstemming op de vakfiche en op de eindtermen te bewaken.

De kandidaten hebben het recht hun examens in te kijken tijdens een inzagemoment. De procedure van *het inzagerecht* is duidelijk omschreven in het examenreglement. De vakgroepen organiseren op regelmatige tijdstippen dergelijke sessies in Brussel en online. De vakverantwoordelijken verzamelen en analyseren de opmerkingen in het kader van eventuele bijsturing van toetsvragen of van het beoordelingsmodel.

De vakgroepen gaan na in welke mate ze de kandidaten gerichte feedback kunnen aanreiken. Voorlopig is de feedback op de evaluatie over het algemeen vooral vaststellend en blikt hij terug op de geleverde resultaten. Hij is vooral op de fouten gericht en bestaat hoofdzakelijk uit standaardcommentaren. Feedback die gericht is op volgende mogelijke stappen in het leerproces en op de te behalen doelen, is zeer beperkt aanwezig. Het vormt een uitdaging om na te gaan welke mogelijkheden er zijn om de feedback kwaliteitsvoller te maken binnen het specifieke werkkader van de examencommissie. Ze levert inspanningen om doelgerichte feedback aan te bieden. Zo werkt ze samen met externe partners binnen een traject over 'atomische feedback' waarbij een evenwicht wordt gezocht tussen gestandaardiseerde feedback en feedback op maat van de kandidaat.

Kwaliteitsbewaking van de examinering

De examencommissie onderzoekt en bewaakt voor de meeste aspecten systematisch en cyclisch de kwaliteit van de examens. De resultaten van analyses en besprekingen geven indien nodig aanleiding tot het bijsturen van afspraken. De medewerkers besteden veel aandacht aan de ontwikkeling van hun deskundigheid. Het team kan de betrouwbaarheid van de kwaliteitsbewaking nog verder versterken om te garanderen dat het examen en de vragen steeds voldoende afgestemd zijn op de doelen van de vakfiche en op de eindtermen. Het team kan hierbij onder andere meer inhoudelijke expertise van externen betrekken.

Regelmatig volgen de leden van de vakgroepen vorming over onderwerpen die kunnen bijdragen tot het verbeteren van de kwaliteit. Ook verschillende interne overlegmomenten

dragen bij tot de *professionalisering* van de medewerkers. In functie van de noden vindt er overleg plaats met externe onderwijspartners. In het kader van de aanvangsbegeleiding zorgen de vakgroepen voor een inlooptraject op maat van de nieuwe medewerkers. Alle vakgroepen staan open voor innovatie en beschikken over een sterk reflectief vermogen. Dat blijkt onder andere uit de zelfevaluatie en de gesprekken waarin ze diverse sterke punten en groeikansen aangeven en naar bijsturingen zoeken en uitvoeren. De vakgroepen zien de samenwerking met externe onderwijspartners als een duidelijke meerwaarde voor de eigen werking.

1.3.4 Sterke punten, ontwikkelkansen en advies

Het evaluatieverslag eindigt met de sterke punten van en de ontwikkelkansen voor de examencommissie en tevens met een advies aan de Vlaamse Regering. Het geheel voldoet aan de verwachtingen. Er zijn een aantal groeikansen, maar de sterke punten overwegen met daarbij een aantal duidelijke voorbeelden van goede praktijk.

2 Onderzoeksofzet

2.1 De decretale basis van de evaluatie

De wettelijke grondslag voor de evaluatie is art. 256 van het Besluit van de Vlaamse Regering houdende de codificatie betreffende het secundair onderwijs (17/12/2010): “De examencommissie wordt om de vijf jaar geëvalueerd door de onderwijsinspectie. Het evaluatieverslag, met eventuele voorstellen tot bijsturing, wordt bezorgd aan de Vlaamse Regering.”

2.2 Een evaluatie met drie onderzoeksvragen

De evaluatie omvat volgende onderzoeksvragen:

- 1) Voldoet de examencommissie aan de wettelijke vereisten zoals bepaald in de codex secundair onderwijs?
- 2) In welke mate bewaakt de examencommissie de kwaliteit op organisatieniveau?
- 3) In welke mate bewaakt de examencommissie de kwaliteit op vakniveau?
  - Hoe kwaliteitsvol is de examinering? We beoordelen hiervoor de volgende vier fasen: toetsontwikkeling, toetsafname en beoordeling, evaluatie van de toets en inzage.
  - In welke mate bewaakt de examencommissie de kwaliteit van de examinering?

De wettelijke vereisten worden bepaald door art. 256 van het Besluit van de Vlaamse Regering houdende de codificatie betreffende het secundair onderwijs (17/12/2010).

Voor de beschrijving van de kwaliteitsbewaking op organisatieniveau hanteren we het begrippenkader dat de Vlaamse onderwijsinspectie gebruikt voor het onderzoek om de kwaliteitszorg op systeemniveau van de Vlaamse scholen in kaart te brengen. Dit kader bestaat uit zes bouwstenen die ons in staat stellen de kwaliteitsontwikkeling van de processen en van de examinering te beoordelen.

Voor de evaluatie van de kwaliteit van de examinering op vakniveau hanteren we de fasen van het toetsontwikkelingsproces die de examencommissie gebruikt. We beoordelen deze verschillende fasen aan de hand van zes kwaliteitscriteria: validiteit, betrouwbaarheid, haalbaarheid, transparantie, authenticiteit en betrokkenheid. Voor deze kwaliteitscriteria gebruiken we de omschrijvingen van de examencommissie. Voor verdere informatie over de fasen van het toetsontwikkelingsproces en de kwaliteitscriteria: zie bijlage 2 en bijlage 3.

Voor de kwaliteitsbewaking van de examinering beoordelen we de vakgroepwerking aan de hand van vier kritische kenmerken: expertiseopbouw, expertise-uitwisseling, kwaliteitsbewaking en innovatie. Voor deze kritische kenmerken (zie bijlage 4) baseren we ons op literatuur over vakgroepwerking en het 'Bronnendocument referentiekader voor onderwijskwaliteit'¹.

2.3 Een selectie aan vakken

Omdat we niet alle vakken kunnen onderzoeken, selecteerden we een aantal vakken binnen bepaalde studierichtingen. De keuze van de vakken en studierichtingen bepaalden we aan de hand van een aantal criteria. In de tweede graad selecteerden we geen vakkenonderzoek omdat de modernisering van het secundair onderwijs zich in deze graad in een eerste fase van implementatie bevindt. Voor de keuze van de vakken in de eerste en derde graad opteerden we voor een spreiding binnen de onderwijsvormen, een gedeeltelijke aansluiting bij de vorige evaluatie van 2017, een gedeeltelijke differentiatie in vergelijking met de evaluatie van 2017 en ten slotte een evenwichtige spreiding over de clusters van vakken.

Geselecteerde vakken/studierichtingen

1 ^{ste} graad A-stroom	3 ^{de} graad	
<ul style="list-style-type: none"> • Burgerschap en Maatschappij • Frans • Wiskunde 	<i>aso</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Chemie(in studierichtingen met de pool wetenschappen) • Geschiedenis (in alle aangeboden studierichtingen)
	<i>tso</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Frans (Studierichting Secretariaat-talen)
1 ^{ste} graad B-stroom		
<ul style="list-style-type: none"> • Wetenschappen 	<i>bso</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Wiskunde (Studierichtingen Kantooradministratie en gegevensbeheer en Logistiek)

¹ Zie <https://www.vlaanderen.be/nl/publicaties/detail/van-rok-naar-ok-naar-inspectie-2-0>

2.4 Gegevensverzameling

De gegevensverzameling gebeurde aan de hand van gesprekken, observaties en documentenanalyse. De onderwijsinspectie wil hier benadrukken dat ze steeds kon rekenen op de volledige medewerking van de examencommissie om documenten ter beschikking te stellen, gesprekken te organiseren en observaties mogelijk te maken. Het onderzoek verliep in een open, constructieve sfeer, met vanuit de examencommissie een duidelijke bekommernis voor kwaliteitsborging en -verbetering.

3 Situering

3.1 Historiek

Bij de examencommissie secundair onderwijs krijgt iedereen de kans om een diploma of getuigschrift secundair onderwijs te behalen, via zelfstudie of zelf gekozen begeleiding. De examencommissie organiseert de examens die leiden naar de getuigschriften (1ste en 2de graad) en een diploma van een aantal studierichtingen van het secundair onderwijs. De examencommissie maakt deel uit van AHOVOKS, het Agentschap voor Hoger Onderwijs, Volwassenenonderwijs, Kwalificaties en Studietoelagen.

Voor een beeld van de historiek volgt een overzicht van de periode vóór 2017 (het jaar van de vorige evaluatie) en vervolgens van de periode 2017 – 2022 (van de vorige tot de huidige evaluatie).

Vóór 2017

Tot 2009 konden kandidaten voor de examencommissie zich per post inschrijven voor examens van om het even welke studierichting in het secundair onderwijs. Via kortlopende detacheringen van een drietal maanden werden oud-leraren ingeschakeld voor het opstellen, afnemen en corrigeren van examens. Praktijkexamens vonden plaats in een onderwijsinstelling. De overwegend mondelinge examens gingen in twee zittijden door in het examen centrum in Anderlecht. Daar waren ook de vier verschillende secretariaten van de examencommissie gevestigd.

In 2010 verhuist de examencommissie van het Agentschap voor Onderwijsdiensten (AgoDi) naar het nieuw opgerichte Agentschap voor Kwaliteitszorg in Onderwijs en Vorming (AKOV), ondertussen opgegaan in het Agentschap voor Hoger Onderwijs, Volwassenenonderwijs, Kwalificaties en Studietoelagen (AHOVOKS). Ze verhuist ook letterlijk: de secretariaten worden in het Hendrik Consciencegebouw van het Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming ondergebracht en herleid tot één secretariaat. De elektronische verwerking van inschrijvingen en de ontwikkeling van een examenplatform komen op gang.

Vanaf 2012 maakt de examencommissie vanuit een nieuwe regelgeving de omslag van een vraag-naar een aanbodgestuurde werking. Voortaan kunnen kandidaten zich enkel inschrijven voor de examens van een beperkt aantal studierichtingen. Deze studierichtingen moeten de mogelijkheid bieden tot zelfstudie en een voldoende aantal kandidaten hebben. De examens worden op permanente basis georganiseerd, in vijf periodes per jaar. Er worden transparante deliberatieregels opgesteld en de kandidaten krijgen de mogelijkheid om vrijstellingen aan te vragen. Voor dit laatste

wordt een vrijstellingencommissie opgericht. Schriftelijke examens krijgen het overwicht. Een vaste groep van gedetacheerde interne medewerkers geven voortaan het pedagogische luik vorm. Ze zorgen voor een vernieuwing van de examenprogramma's, die de onderwijsinspectie moet goedkeuren. Een zorgbeleid voor kandidaten krijgt vorm. Een project rond de digitalisering van examens gaat van start.

Na een evaluatie samen met het auditbureau Ernst & Young, vindt in 2015 een tweede hervorming plaats. De examencommissie hertekent haar organisatiestructuur door twee teams te creëren: één voor de organisatie en planning en één voor de toetsing, met telkens een coördinator aan het hoofd. De coördinatoren zijn verantwoordelijk voor de efficiënte en resultaatgerichte werking van hun team en sturen de kwaliteitsbewaking aan. Voor het team toetsing worden per vakgebied vakgroepverantwoordelijken aangesteld, naast een voldoende stabiele kern van langdurig gedetacheerde interne medewerkers voor de verschillende vakgebieden. Voorts start de examencommissie met projectwerking om de kwaliteitswerking te versterken. Het gaat onder meer om projecten voor toetsanalyse, een elektronische vragendatabank, de hervorming van examens en de wijziging van het aanbod in het beroepssecundair onderwijs (bso) en het opnemen van de onderzoekscompetenties. Ook buitenlandse kandidaten en gedetineerden krijgen de mogelijkheid om examens af te leggen bij de examencommissie, grotendeels via digitale kanalen.

Periode 2017 - 2022

Vanaf 2017 zet de digitalisering voor het afnemen van de examens zich verder door. Daarnaast zet het beleid in op het transparanter maken en het versterken van de communicatie met de kandidaten en het onderwijsveld. Het netwerken met experts en belanghebbenden krijgt een meer gerichte aandacht. Nieuwe projecten over de optimalisering van de mondelinge examens en de inzage van examens krijgen hun uitrol. In 2018 neemt de examencommissie het nieuwe examen centrum in gebruik in het gerenoveerde Consciencegebouw. Dit examen centrum is ontworpen met het oog op een hedendaagse examenafname met een uitbreiding van het aantal computers, cockpits voor de afname van mondelinge examens en aangepaste ruimtes voor assessment.

In januari 2018 start de vernieuwde examinering bso op basis van assessment en portfolio. Kandidaten in bso leggen niet alleen algemene vakken af maar moeten ook voldoende relevante praktijkervaring hebben. In het nieuwe examenprogramma bewijzen ze die met een portfolio. Pas als dat goedgekeurd is, mogen ze deelnemen aan de assessments. Die uitgebreide praktijkproeven toetsen de arbeidsmarktcompetenties van de kandidaat. Deze hervorming is sterk gericht op een betere profilering richting arbeidsmarkt. Kandidaten die willen verder studeren kiezen nu sneller voor een studierichting in aso of tso, maar hebben duidelijk meer examenbeurten nodig om te slagen.

De modernisering secundair onderwijs zorgt vanaf 2019 voor nieuw aanbod en nieuwe examenprogramma's. De modernisering geeft de examencommissie de kans om het studieaanbod te actualiseren, de bijhorende examenprogramma's een update te geven en in te zetten op een strategische samenwerking met onderwijspartners. Zo faciliteert de organisatie levenslang leren en bewaakt ze de gelijkwaardigheid van de diploma's. Met een gestandaardiseerd toetsproces, een professioneel uitgerust examen centrum en een goede mix van interne en externe medewerkers zet de examencommissie in op een kwaliteitsvol alternatief voor kwalificering.

In het voorjaar van 2020 werd de wereld geconfronteerd met de coronacrisis. Het examen­centrum moest in het voorjaar enkele maanden gesloten blijven. Na de paasvakantie reorganiseerde de examen­commissie het examen­centrum om vanaf mei 2020 coronaproof te kunnen werken. Ook ontwikkelde het team alternatieve examens die kandidaten thuis konden afleggen. Zo kon in het najaar worden geschakeld naar een andere planning met inhaalexamens. De helft van de kandidaten legden het examen thuis af in een gemonitorde omgeving. Meer dan zesduizend kandidaten legden samen zo'n 40 duizend examens af en de commissie reikte een vergelijkbaar aantal getuigschriften en diploma's uit met de vorige jaren. Daarnaast werden de live infosessies in het auditorium opgeschort en vervangen door een online infosessie in acht korte filmpjes. Hoewel het persoonlijke contact bij de start van een traject een meerwaarde is voor vele kandidaten, hebben de introductiefilmpjes ook grote voordelen. Naar Brussel moeten komen om een vol uur te luisteren naar een spreker in een auditorium past toch minder in de tijdsgeest dan korte, thematische filmpjes bekijken. Iedereen kan nu via de website op elk moment teruggrijpen naar de essentiële informatie. De vraag is wel of ook kwetsbare gezinnen op deze manier voldoende toegang hebben tot de informatie. De evolutie naar maximaal digitaal zette zich in 2021 verder voort. Voor het eerst verliepen alle examens digitaal of via een combinatie digitaal-schriftelijk. Het aantal nieuwe inschrijvingen in 2021 lag 31% hoger dan het vorige jaar. Een logische evolutie, want door de coronacrisis in 2020 was het centrum een hele tijd gesloten en waren er vijf maanden geen nieuwe inschrijvingen mogelijk.

3.2 Context

De examen­commissie biedt een kans aan jongeren en volwassenen om een getuigschrift of diploma secundair onderwijs te behalen buiten de schoolcontext. Ze organiseert daartoe op permanente basis een examenaanbod voor verschillende studierichtingen. De examen­commissie is met andere woorden geen onderwijs­verstrekker. Anders dan de onderwijs­verstrekkers kent ze haar kandidaten niet en doet ze niet aan begeleiding. Net als de onderwijs­verstrekkers reikt de examen­commissie wel getuigschriften uit voor de eerste en tweede graad en diploma's voor de derde graad. Zoals wettelijk voorgeschreven ontwikkelt ze haar examen­programma's, de zogenaamde vakfiches, op basis van onderwijs­kwalificaties, eindtermen of leerplandoelstellingen van het voltijds secundair onderwijs. Deze vakfiches moeten ter goedkeuring worden voorgelegd aan de onderwijs­inspectie. De vakfiches vervullen meerdere functies. Ze zijn bedoeld als contract met de kandidaat voor een valide, betrouwbaar, haalbaar en transparant examen. Ze vormen de toetstechnische blauwdruk op basis waarvan de examen­commissie de examens ontwerpt, afneemt en corrigeert. De examen­commissie actualiseert de vakfiches regelmatig. De modernisering van het secundair onderwijs heeft voor nieuwe uitdagingen gezorgd. De vakken­structuur is immers verlaten en vervangen door sleutel­competenties. Deze sleutel­competenties dienen in het geheel van het curriculum te worden opgenomen. Bijkomende uitdagingen zijn de integratie van de eindtermen basis­geletterdheid in de eerste graad en de integratie van eindtermen met een transversaal karakter. Daarnaast heeft het Grondwettelijk Hof met het arrest van 16 juni 2022 de nieuwe eindtermen voor de tweede en derde graad van het secundair onderwijs vernietigd. Ze motiveren deze beslissing met de vaststelling dat de eindtermen te gedetailleerd zijn. De vernietiging gaat pas in na het schooljaar 2024-2025. Zo krijgt de overheid voldoende tijd om nieuwe eindtermen te formuleren en de onderwijs­netten en -koepels om nieuwe leerplannen te ontwikkelen. Ook dit gegeven zal voor de examen­commissie een invloed hebben op de verdere ontwikkeling van aangepaste curricula, vakfiches en examen­vragen.

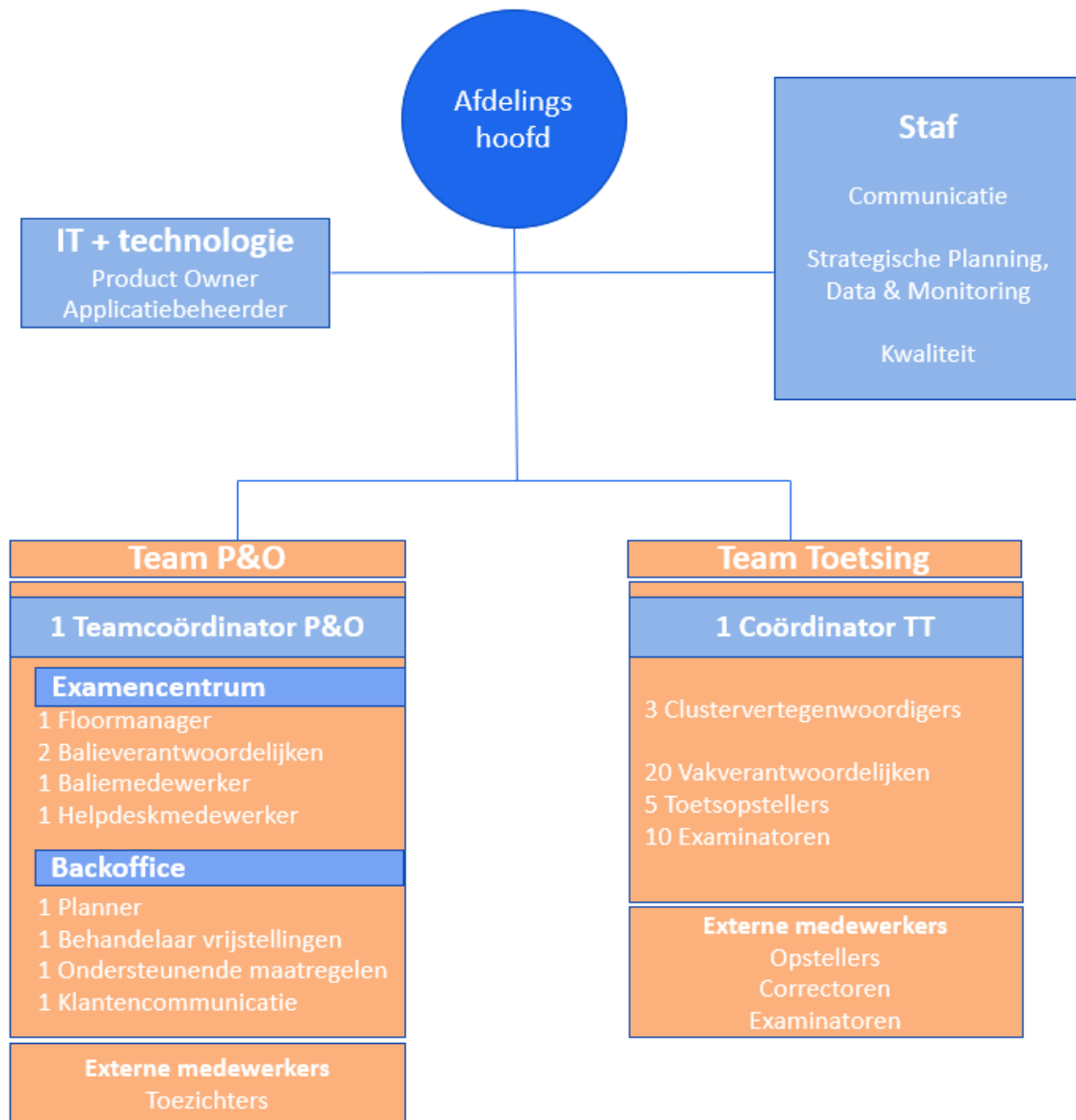
De examencommissie houdt de inschrijvingskost met 38 euro bewust laag. Iedere kandidaat kan per jaar driemaal deelnemen aan hetzelfde examen, dat vijfmaal per jaar georganiseerd wordt.

Om de examens zo efficiënt mogelijk te laten verlopen, kiest de examencommissie voor een maximale digitalisering. Digitale examens bieden het voordeel van een uniforme afname en een meer gelijkgerichte, want grotendeels automatische correctie, naast een besparing op personeelskosten voor correctoren. Bepaalde eindtermen zijn moeilijk digitaal te testen met het huidige systeem. Onder meer de mondelinge examens voor de talen, de recente vernieuwingen in de examenafname voor het bso met portfolio en assessment en de onderzoekscompetentie vragen om een 'fysieke' inbreng van examinatoren en correctoren.

3.3 Input

3.3.1 Personeel

Figuur 1 Organogram examencommissie

Figuur 1 toont het organogram van de examencommissie. De examencommissie heeft de structuur van een lijn-staforganisatie. Aan het hoofd van de examencommissie staat het afdelingshoofd. Die coördineert en stuurt het managementteam aan. Dit managementteam is verantwoordelijk voor het beleid van de organisatie en bewaakt de missie, visie, doelstellingen en prioriteiten. Maken tevens deel uit van het managementteam: de coördinator van het team planning en organisatie, de coördinator van het team toetsing, de stafmedewerker monitoring en kwaliteit, de product owner en de communicatieverantwoordelijke.

Figuur 2 De kernprocessen van beide teams

De organisatie van de examencommissie is opgebouwd rond de kernprocessen die nauw samenhangen met de toetscyclus. De uitvoering is in handen van team toetsing en team planning & organisatie. De twee teams moeten nauw samenwerken om de dagelijkse werking gestroomlijnd te laten verlopen. De twee coördinatoren overleggen dan ook wekelijks onderling en hebben samen daarnaast systematisch overleg met de communicatieverantwoordelijke en de product owner (de verantwoordelijke voor informatietechnologie).

De examencommissie werkt met een vast team van 20 vakverantwoordelijken die voor hun vak een netwerk uitbouwen van zowel interne als externe toetsontwikkelaars, examinatoren en correctoren. De praktijkervaring van de vele externe medewerkers is onontbeerlijk om voeling te hebben met het Vlaamse onderwijslandschap, de kwaliteit van de examens te helpen bewaken en de gelijkwaardigheid van de getuigschriften en diploma's te garanderen. Een team van 12 medewerkers zorgt voor de planning en praktische organisatie van de examens, leidt het examencentrum in goede banen en zorgt ervoor dat kandidaten goed ontvangen worden en over de nodige info beschikken.

De examencommissie heeft een groot extern netwerk van 183 medewerkers (gegevens van 2021). Met hun ruime onderwijservaring verrichten ze heel wat werk voor de organisatie. Ze stellen examenvragen op, nemen mondelinge- en praktijkexamens af, houden toezicht tijdens examens en doen een groot deel van het correctiewerk. Het aantal unieke medewerkers in 2021:

Toetsontwikkelaars	22
Examinatoren	53
Toezichters	31
Correctoren	93

3.3.2 Kandidaten

Niet elke kandidaat die geregistreerd staat in het kandidatenplatform neemt werkelijk deel aan examens. Kandidaten bepalen hun tempo zelf en hebben geen deadline. Daardoor is er heel wat variatie in de tijdsduur van een examentraject. Gemiddeld doen kandidaten bijna twee jaar over een examenprogramma.

- Actieve kandidaten

Kandidaten zijn actieve deelnemers als ze minstens één examen hebben afgelegd in een jaar. De laatste vijf jaren is het aantal actieve kandidaten vrij stabiel rond de 7000.

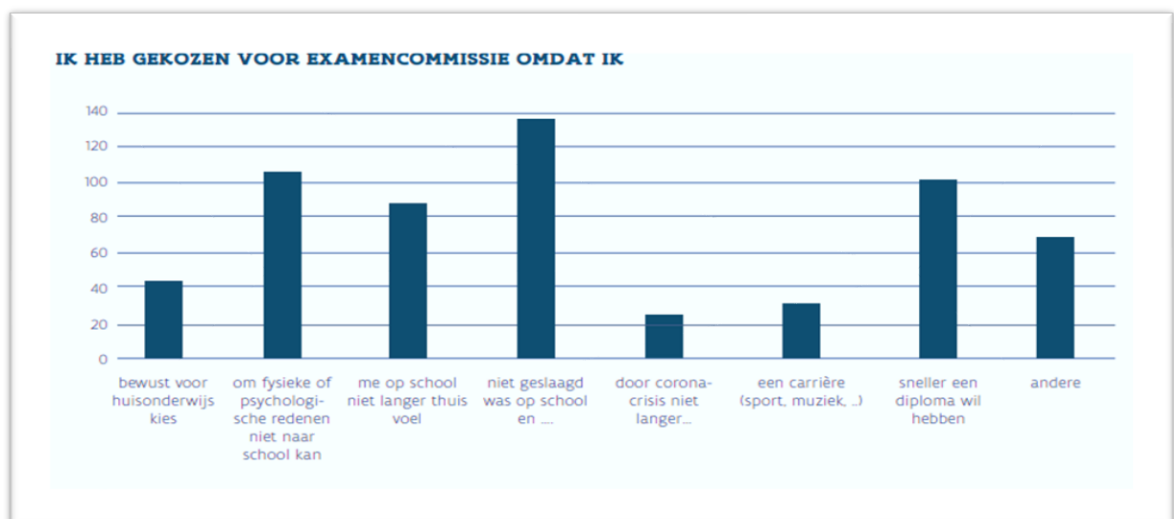
2017	2018	2019	2020	2021
7 022	6 957	6 583	6 925	6 940

We zien een geleidelijke 50% - 50% verdeling tussen mannelijke en vrouwelijke kandidaten.

	2017	2018	2019	2020	2021
man	53%	52%	51%	50%	50%
vrouw	47%	48%	49%	50%	50%

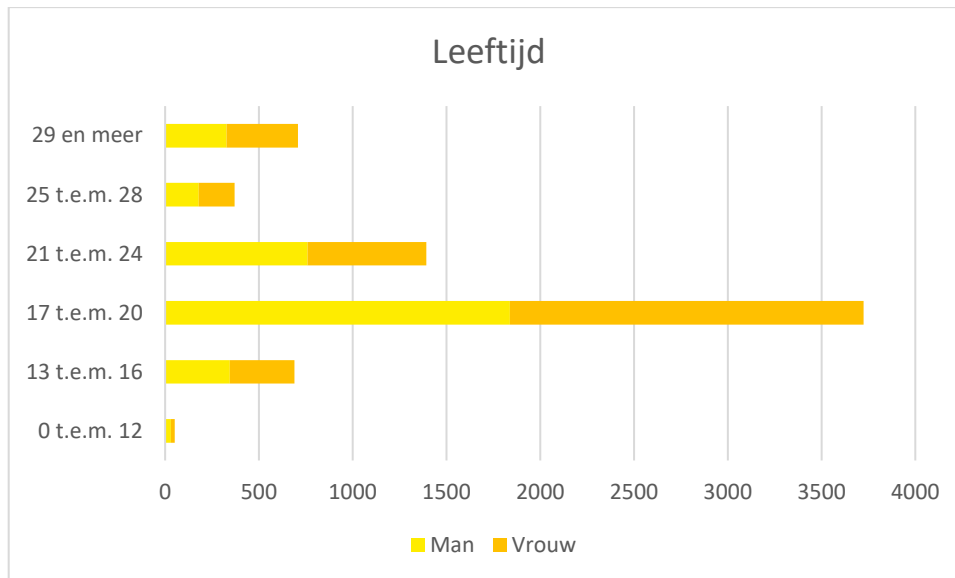
- Waarom kiezen voor de Examencommissie?

De Examencommissie trekt een heel uiteenlopend publiek aan. Elke kandidaat heeft een heel eigen reden om zich in te schrijven. De grootste groep blijven jongeren die niet geslaagd zijn in het laatste jaar secundair onderwijs, maar de voorbije jaren is er vooral in de eerste en tweede graad een toename van jongeren die huisonderwijs volgen of een flexibel traject hebben op school.

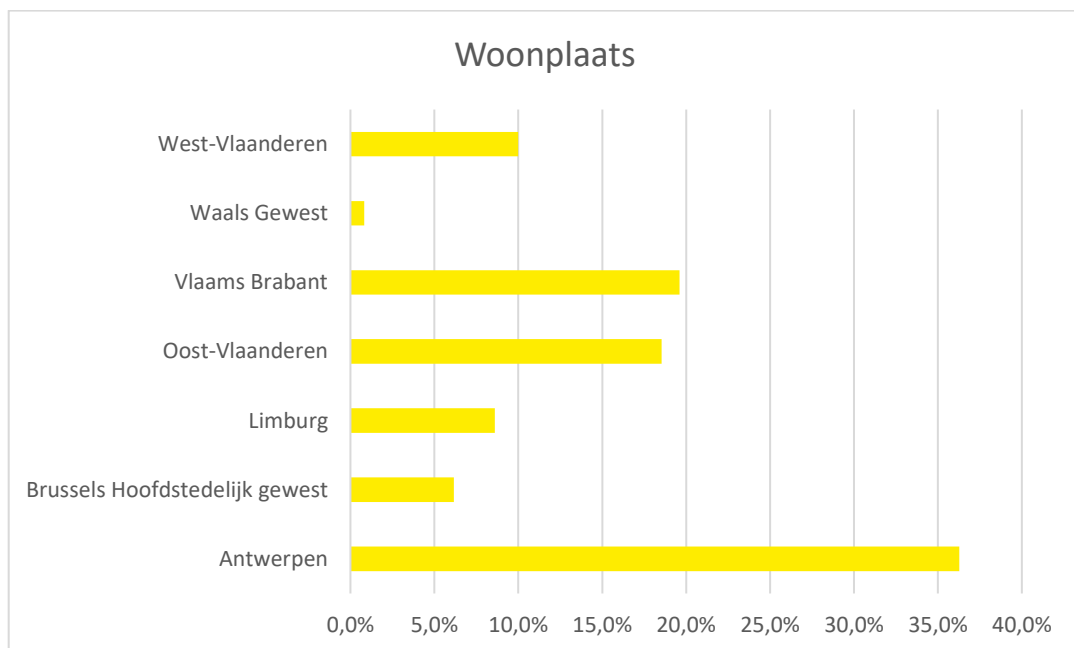

Uit een enquête bij 574 kandidaten in december 2021

- De leeftijd van de kandidaten
Veruit de meeste kandidaten zitten in de leeftijdscategorie 17-20 jaar.

- De woonplaats van de kandidaten per provincie
De meeste kandidaten wonen in de provincie Antwerpen.

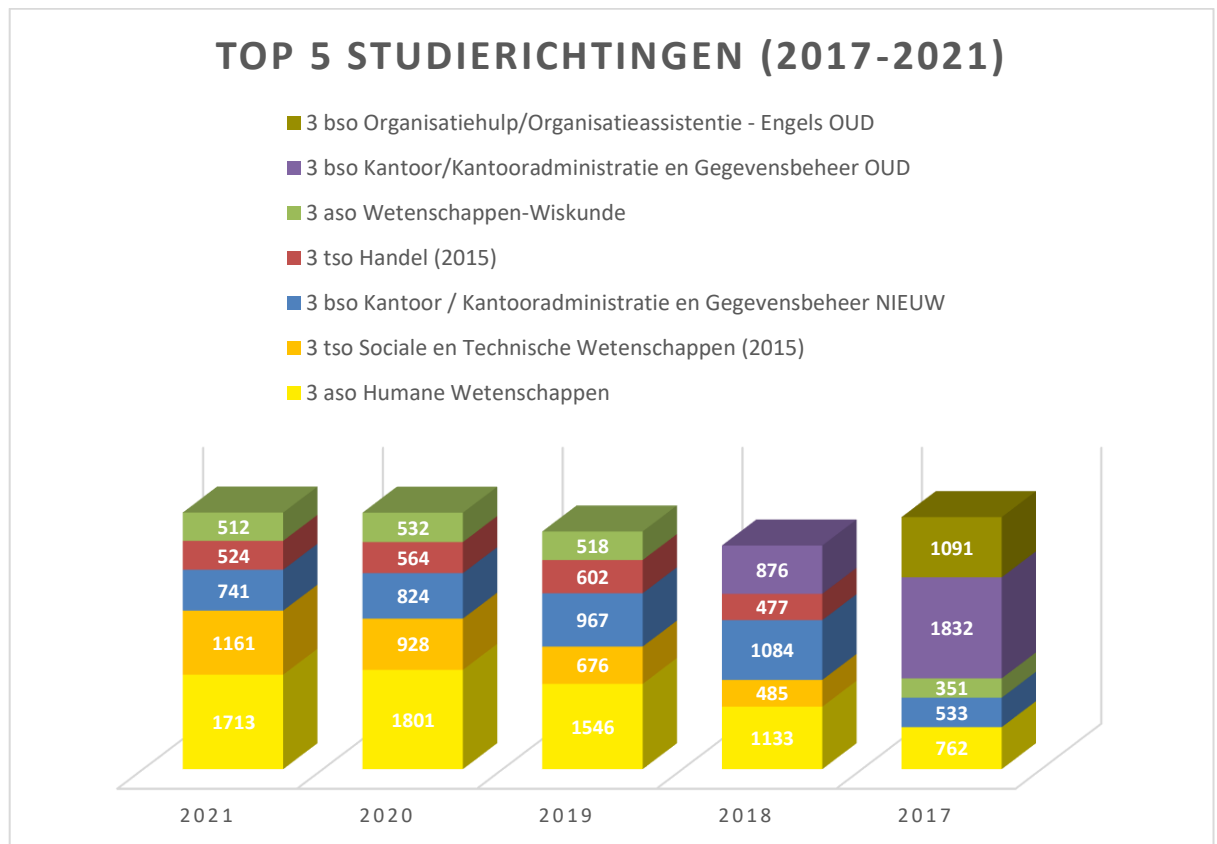
- Welke studierichtingen kiezen kandidaten?

Overzicht

EERSTE GRAAD	A-stroom	Moderne wetenschappen	223
	B-stroom	Basisvorming B	44
	TOTAAL		267
<hr/>			
TWEEDE GRAAD	aso	Economie	96
		Humane wetenschappen	100
		Latijn	29
	bso	Wetenschappen	173
		Kantoor	113
	kso	Beeldende en architecturale Kunsten	19
tso	Handel-talen	81	
TOTAAL		611	
<hr/>			
DERDE GRAAD	aso	Economie-moderne talen	365
		Economie-wetenschappen	98
		Economie-wiskunde	131
		Humane wetenschappen	1.713
		Latijn-moderne talen	41
		Latijn-wetenschappen	29
		Latijn-wiskunde	38
		Moderne talen-wetenschappen	96
		Moderne talen-wiskunde	19
	Wetenschappen-wiskunde	512	
	TOTAAL		3.042
	bso	Kantoor-kantooradministratie en gegevensbeheer	740
		Kantoor-logistiek	270
	TOTAAL		1.010
	kso	Beeldende vorming	92
		Muziek	19
	TOTAAL		111
tso	Farmaceutisch technisch assistent	112	
	Fotografie	127	
	Handel	524	
	LO-Sport	145	
	Onthaal en pr	211	
	Secretariaat-talen	239	
	Sociale en technische wetenschappen	1.160	
TOTAAL		2.518	
TOTAAL GRAAD		7.559	

Tot aan de hervorming van de derde graad bso waren de studierichtingen Organisatiehulp-organisatieassistentie en Kantoor-kantooradministratie en gegevensbeheer de meest populaire studierichtingen. Met het invoeren van de nieuwe examenprogramma's die sterk gericht zijn op praktijkervaring en competentiegerichte toetsing, kiezen jongeren die een

diploma willen behalen om door te stromen naar het hoger onderwijs, sneller voor aso of tso. Daarmee bereikte de Examencommissie het beoogde effect.

3.4 Output

- Hoeveel getuigschriften en diploma's reikt de examencommissie uit?

Op 31 december 2018 werden de examenprogramma's in Kantoor-kantooradministratie en Organisatiehulp-organisatieassistentie stopgezet en moesten de kandidaten overschakelen naar het nieuwe examenprogramma dat heel anders is opgebouwd. Dat verklaart het hogere aantal diploma's in 2017 en 2018.

De laatste drie jaar stabiliseert het aantal getuigschriften en diploma's rond de 1000. De lichte stijging is vooral te danken aan de getuigschriften in de eerste en tweede graad. Op zich is het een geruststellende vaststelling dat de stijging van het aantal kandidaten dus ook vrij snel resulteert in een hoger aantal getuigschriften.

2017	2018	2019	2020	2021
1 689	1 384	988	1 019	1 059

Uitgereikte getuigschriften en diploma's 2017 - 2021

- Wat is de slaagkans op een examen?
Elke kandidaat mag elk examen drie keer per kalenderjaar afleggen. Is hij dan nog niet geslaagd, dan krijgt hij op 1 januari van het volgende jaar opnieuw drie examenkansen. Bij de interpretatie van de slaagpercentages hou je er best rekening mee dat heel wat kandidaten voor de meeste vakken verschillende examenbeurten nodig hebben voor ze slagen.

Slaagpercentage 2021 eerste graad

onderwijsvorm	aantal examens	slaapercentage
A-stroom	1 028	79%
B-stroom	184	78%
totaal	1 212	79%

Slaagpercentage 2021 tweede graad

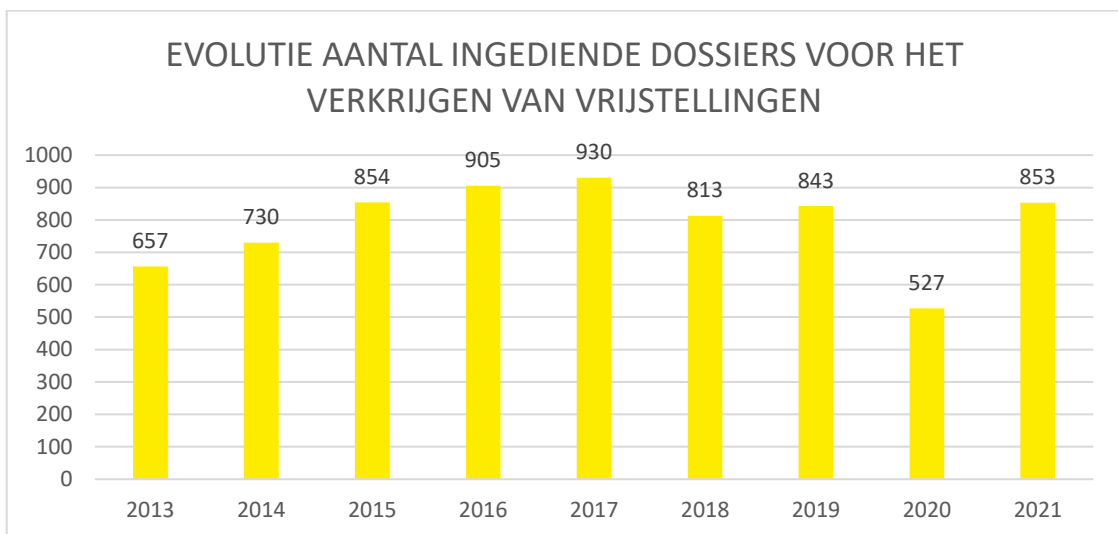
onderwijsvorm	aantal examens	slaapercentage
aso	1 535	67%
bso	468	79%
kso	62	58%
tso	352	61%
totaal	2 417	68%

Slaagpercentage 2021 derde graad

onderwijsvorm	aantal examens	slaapercentage
aso	13 470	49%
bso	2 857	78%
kso	463	64%
tso	12 667	55%
totaal	29 457	55%

- **Vrijstellingen**

Kandidaten die eerder al bewezen hebben de onderwijsdoelen voor de derde graad in een officiële onderwijsinstelling volledig verworven te hebben, kunnen vrijstelling krijgen voor bepaalde vakken. Het gaat daarbij meestal om kandidaten die niet geslaagd waren in het laatste jaar secundair onderwijs en een C-attest behaalden. Zij moeten het oriënteringsattest, het individuele syntheseblad en het jaarrapport indienen. Op basis daarvan bepaalt de examencommissie welke vrijstellingen worden toegekend. Alleen de vakken waarvoor ze niet geslaagd waren, moeten ze dan afleggen. Ook de deelattesten of deelcertificaten van het volwassenenonderwijs leveren vrijstellingen op.

4 Onderzoeksvraag 1 - wettelijke vereisten

De examencommissie respecteert de wettelijke vereisten zoals bepaald in art. 256 van het Besluit van de Vlaamse Regering houdende de codificatie betreffende het secundair onderwijs (17/12/2010).

Wettelijke vereisten	ja/nee
De examencommissie stelt een examenreglement op en maakt dit bekend.	ja
De examencommissie organiseert voor de uitreiking van studiebewijzen (het getuigschrift van de eerste graad van het secundair onderwijs; het getuigschrift van de tweede graad van het secundair onderwijs; het diploma van secundair onderwijs) op permanente basis examens.	ja
De examencommissie bepaalt over welke structuuronderdelen van het voltijds secundair onderwijsaanbod, zoals dat door de Vlaamse Regering is vastgelegd, examens kunnen worden afgelegd.	ja
Het examenprogramma wordt ontwikkeld door de examencommissie, rekening houdend met de onderwijskwalificaties beschreven krachtens het decreet van 30 april 2009 betreffende de kwalificatiestructuur.	ja
Elk examenprogramma wordt, voorafgaand aan de invoering, door de onderwijsinspectie goedgekeurd.	ja
De examencommissie regelt de praktische uitvoeringsbepalingen met betrekking tot de inschrijvingsvoorwaarden.	ja
De examencommissie stelt intern een subcommissie samen die bevoegd is voor het verlenen van vrijstelling van examen over bepaalde vakken aan een kandidaat die het bewijs levert van kennis van de desbetreffende leerinhouden.	ja
De examencommissie voorziet in een interne beroepsmogelijkheid voor de kandidaat tegen een omstreden beslissing "niet geslaagd". Het beroepsorgaan heeft volheid van bevoegdheid. Bij mededeling aan de kandidaat van de beslissing "niet geslaagd" wordt op de mogelijkheid tot beroep en op de overeenkomstige procedure gewezen.	ja
Voor de samenstelling van de examencommissie gelden volgende voorwaarden: <ul style="list-style-type: none"> - De betrokken instantie stelt competentieprofielen op die variëren naargelang van de aard van de prestaties van de medewerkers. - De oproep tot kandidaat-medewerkers wordt ten minste via de website van de betrokken instantie bekendgemaakt telkens er plaatsen te begeven zijn; de betrokken instantie selecteert de medewerkers door toetsing van het individuele profiel aan het competentieprofiel ten minste op basis van interviews; de lijst van de geselecteerde medewerkers wordt via de website van de betrokken instantie gepubliceerd. 	ja
De examencommissie stelt een jaarverslag op dat wordt ingediend bij de Vlaamse Regering en het Vlaams Parlement.	ja

5 Onderzoeksvraag 2 - kwaliteitsbewaking op organisatieniveau

Om in kaart te brengen in welke mate de examencommissie de kwaliteit op organisatieniveau bewaakt zoomen we in op de volgende zes aspecten voor kwaliteitsontwikkeling:

- visie en strategisch beleid
- organisatiebeleid
- onderwijskundig beleid
- cyclische evaluatie van de kwaliteit
- betrouwbaarheid van de evaluatie
- borgen en bijsturen

5.1 Visie en strategisch beleid

De examencommissie weet wat ze met haar beleid wil bereiken en hoe ze haar werking wil vormgeven. Ze heeft een duidelijke visie op haar taak en op het maatschappelijke belang ervan. Die visie is afgestemd op de context en op de regelgeving en gedeeltelijk op de input. De examencommissie biedt een evenwaardig alternatief voor onderwijskwalificering aan. Om dit te realiseren, heeft ze haar beleid opgebouwd rond twee pijlers: een gestandaardiseerd toetsproces en een klantgerichte dienstverlening. Dankzij duidelijke afspraken en procedures slaagt de examencommissie erin om de examens te organiseren zoals aangegeven in de regelgeving.

De visie vindt breed en zichtbaar ingang in de eigen werking en in de evaluatiepraktijk. Binnen het gestandaardiseerde toetsproces stelt de examencommissie het belang voorop van een valide en betrouwbare, maar ook transparante en haalbare examinering. Ze heeft haar visie vertaald naar procedures om de examinering en de begeleiding van de kandidaat volgens vaste afspraken en gelijkgericht te laten verlopen.

De examencommissie heeft een behoorlijk zicht op haar doelpubliek, maar kan dit beeld nog scherper stellen. Het contact met de kandidaat verloopt grotendeels via digitale weg. Op de openbare website is informatie beschikbaar over de organisatie, over de mogelijkheid tot inschrijven en over het plannen en het afleggen van de examens. Bij het afleggen van de examens kan de kandidaat rekenen op een aantal ondersteunende maatregelen die standaard zijn opgenomen in het aanbod. De kandidaat met zorgnoden kan op basis van een attest een beroep doen op specifieke maatregelen. De examencommissie kan de doeltreffendheid van de genomen maatregelen voor zorgkandidaten verder onderzoeken. Ze heeft een beperkt zicht op bijkomende noden tot ondersteuning van de kandidaat. Binnen de mogelijkheden van de organisatie is het een uitdaging om de kandidaat beter te leren kennen met het oog op een minimale toepassing en invulling van het zorgcontinuüm. Het in kaart brengen van de beginsituatie en achtergrond van zowel de individuele kandidaat als van de doelgroep, kan een meerwaarde zijn om zowel het algemeen beleid als het zorgbeleid hier nog beter op af te stemmen. Daarnaast stijgt de vraag naar flexibele leertrajecten en is er de vaststelling dat scholen steeds vaker resultaten van de examencommissie meenemen in de evaluatie op school. De druk om maatwerk te leveren neemt toe. Hoewel het grootste doelpubliek de kandidaten blijven die afgehaakt zijn in de derde graad, is de organisatie zich van het belang bewust om deze evoluties beter in kaart te brengen en een duidelijk kader te geven binnen de eigen werking. Om het zorgbeleid meer vorm te geven is recentelijk een werkgroep aan de slag gegaan. Ook het belang van opvolging en nazorg kan het team hierin opnemen. Kandidaten

die herhaaldelijk niet slagen voor examens en opgeven of vastlopen in hun traject, hebben mogelijk nood aan gerichte feedback voor een heroriëntering.

De examencommissie stimuleert de gezamenlijke verantwoordelijkheid om haar visie te realiseren. Ze streeft ernaar om al haar interne en externe medewerkers te informeren over de procedures en ze te professionaliseren, zodat ze hun opdrachten kwaliteitsvol kunnen uitvoeren. Voor nieuwe interne medewerkers organiseert ze interne vorming en begeleiding. Ook externe medewerkers lopen een traject, maar zijn omwille van de fysieke afstand en een hoger personeelsverloop wat moeilijker te betrekken. De examencommissie streeft in sterkere mate een kwaliteitsvolle en gelijkgerichte toetsorganisatie over de vakken heen na. Om dit streefdoel te versterken, wil het beleid de klemtoon deels verplaatsen van de vakgroepen naar een projectmatige aanpak op productniveau. Een aandachtspunt hierbij is om naast de techniciteit van de toetsvraag, blijvende zorg op te brengen voor de correcte afstemming tussen toetsvraag en eindterm/vakfiche.

De examencommissie stuurt haar visie bij waar nodig. Ze hanteert een duidelijke fasering en prioritering in de organisatieontwikkeling. Vanuit de vaststelling dat gemiddeld dertig procent van de kandidaten zich vrij laat uitschrijft of niet opdaagt voor het examen, heeft ze een project opgezet met een externe organisatie om advies te krijgen over een klantgerichte, maar ook een voor de organisatie efficiëntere planning. Streefdoel is een zo optimaal mogelijke planning op te stellen om infrastructuur en personeel zo efficiënt mogelijk in te zetten en daarenboven de planning beter te laten beantwoorden aan de verwachtingen van de kandidaten. De examencommissie heeft ook het communicatiebeleid geïnventariseerd en geëvalueerd om zowel de kandidaat als belanghebbende organisaties beter te bereiken en te ondersteunen. Ze vernieuwde het kandidatenplatform en evalueerde het op gebruiksvriendelijkheid.

De examencommissie bekleedt een unieke positie in het onderwijsveld. Ze heeft een eigen beleid ontwikkeld en heeft binnen de regelgeving de ruimte om dit beleid mogelijk nog sterker in eigen handen te nemen. Het is een ontwikkelkans om haar visie een nog sterkere operationele invulling te geven. Heldere doelstellingen en verwachtingen op lange termijn kunnen een duidelijker toekomstbeeld schetsen voor het team en sterker tonen dat de organisatie haar ontwikkeling in eigen handen neemt. Het maken van meer expliciete keuzes en het aanscherpen van kritieke prestatie-indicatoren (KPI's) kunnen de effectiviteit van de organisatie nog versterken. Het beleid kan hierbij meer aandacht hebben voor een sterkere afbakening van de opdracht van de medewerkers.

5.2 Organisatiebeleid

De examencommissie ontwikkelt en voert een beleid, waarbij participatie, dialoog en efficiëntie belangrijk zijn. Ze werkt sterk vanuit een participatief model. Ze gaat geregeld op zoek naar de mening van kandidaten, van het team en van externe partners en ze houdt er rekening mee om haar beleid bij te sturen. Intern beschikt ze over een overlegstructuur waar de teamleden verwachtingen kunnen uitspreken en ideeën kunnen uitwisselen over de doelen en de ontwikkelingen. Het managementteam is verantwoordelijk voor het organisatiebeleid en bewaakt de missie, visie, doelstellingen en prioriteiten. Ze doet dit niet alleen op lange termijn, maar ook in de vertaling naar de dagelijkse werking. Het team wordt geleid door het afdelingshoofd en bestaat verder uit de twee coördinatoren, de stafmedewerker monitoring

en kwaliteit, de communicatieverantwoordelijke en de product owner. Het beleid kan rekenen op een sterk engagement van de medewerkers. Een sterke en betrokken informele cultuur, waardoor veel thema's en issues aan de oppervlakte komen, zorgen voor een sterke betrokkenheid en bottom-up denken. De vak- en overleggroepen zijn goed gestructureerd met een duidelijk door het beleid aangereikt kader, maar ook met een zekere keuzevrijheid voor de vakgroepen en de vakexperten. Kennis van veranderingsmanagement en een projectmatige manier van werken bij het managementteam leiden tot een zorgzame organisatieontwikkeling. Een groeikans is medewerkers en partners nog meer duidelijkheid te verschaffen over de concrete strategische positie die de organisatie inneemt in het onderwijsveld, rekening houdend met de beperkingen van haar context. Daarnaast kan ze die positie vertalen naar tastbare strategische en operationele doelen.

Het team toetsing heeft als prioriteit om voor elk facet van het toetsproces procedures voorhanden te hebben en verder te ontwikkelen om alle kandidaten gelijke examenkansen te bieden, de gelijkwaardigheid van de examens te bewaken en de nodige kwaliteit te bieden. Op dit moment zijn nog niet alle procedures van de toetscyclus (van vakfiche naar examens opstellen, afnemen en beoordelen tot de analyse en de inzage) voldoende concreet geformuleerd. Het beleid werkt er in haalbare stappen aan en maakt gerichte keuzes op basis van een roadmap. De nieuwe 'gids voor toetsontwikkeling' is een van de recent ontwikkelde leidraden. Het opvolgen van het gebruik en van de effecten ervan zijn de volgende stappen om te nemen.

De examencommissie staat open voor maatschappelijke ontwikkelingen en actuele gebeurtenissen en speelt daar weloverwogen op in. De organisatie heeft als gevolg van de covidpandemie de weg van de digitalisering versneld doorgevoerd. Ze heeft de kandidaten onder meer de mogelijkheid geboden om examens online af te leggen. Deze versnelde digitalisering heeft een positief effect gehad op de diverse geledingen van de organisatie. Het team heeft een grote veerkracht en flexibiliteit getoond in het zoeken naar pragmatische oplossingen tijdens de covidpandemie. Voor de planning en organisatie van de examens zijn er kansen om de informatietechnologie sterker in te zetten om de efficiëntie van de werking en de kwaliteit ervan te verhogen.

Als gevolg van de modernisering van het secundair onderwijs heeft de organisatie het aanbod aan studierichtingen herbekeken en examenprogramma's aangepast. De modernisering was de ideale aanleiding om alle procedures en richtlijnen die horen bij een systematische kwaliteitsbewaking, opnieuw onder de loep te nemen. De examencommissie is in 2019 gestart met een oefening waarbij alle procedures uit de toetscyclus beschreven zijn in overleg met de verschillende clusters zodat ze voor alle vakgroepen eenduidig werken.

De examencommissie staat open voor externe vragen en verwachtingen en speelt daar geregeld op in. Ze speelt in op opportuniteiten om haar werking te versterken. De laatste jaren zijn diverse partnerschappen opgezet en samenwerkingsverbanden gecreëerd. De examencommissie heeft de ambitie om de rol van toetsexpertisecentrum op te nemen. Ze kan haar praktische en organisatorische ervaring inzetten om de examens kwaliteitsvol en betrouwbaar te laten verlopen. In die context is de organisatie van de toelatingsexamens arts, tandarts en dierenarts vanuit het eigen agentschap gepositioneerd bij de examencommissie. In september 2022 heeft de commissie de rol van facilitator opgenomen voor de

gestandaardiseerde toets NT2 (Nederlands als tweede taal) die in het kader van het vernieuwde inburgeringsbeleid zal ingevoerd worden. De projectleider begeleidt een team uit het volwassenenonderwijs bij de toetsontwikkeling, toetsafname en beoordeling van de testen. Verder werkt de commissie samen met en doet ze aan onderlinge uitwisseling met Het Steunpunt Toetsontwikkeling en de collega's van het departement onderwijs die aan de Vlaamse toetsen werken. Ook wil de examencommissie met een samenwerking met het secundair volwassenenonderwijs in het kader van Edusprong gecombineerde trajecten mogelijk maken van zelfstudie en (beroeps)opleiding. Het doel is een gezamenlijk aanbod derde graad uit te werken voor kandidaten die een diploma secundair onderwijs willen behalen in combinatie met een beroepsopleiding. Zo hoopt de examencommissie jongeren die ongekwalificeerd dreigen uit te stromen een bredere waaier aan mogelijkheden te bieden. Al deze samenwerkingsverbanden hebben een positieve impact op het optimaliseren van het toetsproces en op andere aspecten van de werking.

De examencommissie stimuleert vernieuwing, reflectie en expertisedeling tussen de teamleden. Interne vakvergaderingen zijn structureel ingepland. De clusterverantwoordelijken overleggen wekelijks over praktische afspraken, het uittekenen van de visie en ze bereiden overlegmomenten met de hele cluster voor. Op het maandelijks clusteroverleg bespreekt het team onder meer de procedures voor de mondelinge examens en de invulling van de nieuwe eindtermen of worden good practices uitgewisseld. In een uitgebreide vakgroepwerking plant de organisatie jaarlijks een overleg met alle correctoren en examinatoren om de gelijkgerichtheid en de expertise te vergroten. Toch zijn er nog kansen om de organisatiestructuur te versterken. De laatste jaren zijn de mogelijkheden en de aandacht voor het organiseren van vormingen wat afgenomen. Een verhoogde netwerking tussen team toetsing en team organisatie en planning om elkaars werk beter te leren kennen en op elkaar af te stemmen, kan een meerwaarde zijn. Het is ook een ontwikkelkans om het humanresourcesbeleid in een duidelijkere structuur te gieten om de taken en verantwoordelijkheden van de teamleden te erkennen en op te volgen.

De examencommissie levert inspanningen om zo laagdrempelig en transparant mogelijk te communiceren met externe belanghebbenden. De klant van de examencommissie is de kandidaat. Ook de ouders of de begeleiders rekent de organisatie tot de groep van klanten omdat de jonge kandidaten doorgaans begeleid worden en de communicatie heel vaak via de ouders of een begeleider verloopt. De communicatie met de kandidaat verloopt bewust zo digitaal mogelijk via het kandidatenplatform. Kandidaten kunnen zelf een melding sturen en krijgen alle relevante info aangereikt van de organisatie. Voor praktische vragen van kandidaten of voor gericht advies kan een gesprek klantvriendelijker en doelgerichter werken. Als ze in het examen centrum zijn, kunnen ze de vraag stellen aan de onthaalbalie en kunnen de onthaalmedewerkers antwoorden of de vraag escaleren.

Tijdens de coronapandemie leverde het team grote inspanningen om de inschrijvingen en de examens te laten doorgaan. De verplichte infosessie in Brussel werd vervangen door een online infosessie in acht korte filmpjes. Het examen centrum werd heringericht op basis van de coronarichtlijnen en opengesteld na gunstig advies van de preventieadviseur. De aanwezigheidsattesten op examens werden gedigitaliseerd en downloadbaar gemaakt op het kandidatenplatform. Hulpmiddelen zoals atlanten en rekenmachines werden digitaal aangeboden. Mondelinge examens, het assessment onthaal en het praktijkexamen techniek gebeurden online. Voor het eerst legden ook grote groepen kandidaten examens thuis af met

beveiligde software. Het nagaan van de effecten van de veranderingen en vernieuwingen is zowel een aandachtspunt en kan tevens bruikbare informatie opleveren voor kwaliteitsverbetering. Daarnaast kan de examencommissie meer gegevens verzamelen om de tevredenheid over en de kwaliteit van de communicatie en de dienstverlening te meten en te analyseren. Deze informatie kan onder meer dienen om het communicatieplan bij te sturen.

5.3 Onderwijskundig beleid

De examencommissie geeft de evaluatiepraktijk vorm aan de hand van doelgerichte maatregelen en afspraken op managementniveau, deelteamniveau en individueel niveau. Het volledige toetsproces met al zijn procedures staat centraal. Het beleid verwacht dat alle medewerkers die vragen opstellen, correctiemodellen ontwerpen, corrigeren en de resultaten analyseren volgens eenzelfde methode handelen. Om deze doelstellingen te realiseren werkt het team toetsing met heldere procedures voor het toetskader, de toetsontwikkeling, de toetsafname, de beoordeling van de toetsen en de evaluatie van het toetsproces. Het team organisatie en planning heeft eveneens duidelijke afspraken en procedures om het onthaal van de kandidaten, het afleggen van de examens en de inzage ervan vlot te laten verlopen. De afspraken en procedures zijn opgenomen in draaiboeken en handleidingen.

Deze focus op de kernprocessen en de bijhorende procedures vormen de basis voor een permanent actieplan waarin de kwaliteitscirkel (plan, do, check, act) telkens doorlopen wordt. De examencommissie tracht een doelgericht en systematisch kader voor toetsontwikkeling verder vorm te geven. Een procesverantwoordelijke organiseert in samenspraak met de toetsdeskundige systematische intervisies en validering van examenvragen. Dat resulteerde in de nieuwe 'gids voor toetsontwikkeling' die iedereen die aan toetsontwikkeling doet, moet respecteren. Hiermee vestigt de organisatie de aandacht permanent op de kwaliteit van de examens. In september 2022 is ook een procesverantwoordelijke 'analyse en beoordelen' gestart die een gelijkaardig proces zal doorlopen met het oog op een permanente kwaliteitsbewaking. Aandachtspunt bij het analyseren en evalueren van de toetsvragen is een blijvende focus op de eindtermen. Technische aanpassingen aan de vraagstelling (ander format, taalgebruik, het afslanken van de toetsvraag) kunnen immers invloed hebben op de validiteit ervan. Ook voor de cluster- en vakgroepen is het een blijvend aandachtspunt om de validiteit en de evenwichtige samenstelling van de examens over het geheel van de onderwijsdoelen te waarborgen. Het beleid kan de vakgroepen nog meer ondersteunen bij de kwaliteitsbewaking. Daarnaast kan de organisatie explicieter bewaken dat de taal van de vraagstelling geen hinderpaal vormt voor de kandidaten om de vraag op te lossen.

De examencommissie heeft de modernisering van het secundair onderwijs aangegrepen om alle procedures en richtlijnen die horen bij een systematische kwaliteitsbewaking, opnieuw onder de loep te nemen. Aansluitend bij de modernisering heeft het team een doordachte strategische oefening gemaakt voor de invulling van een welbepaald aanbod aan studierichtingen. Daarnaast heeft het team overzichten voor de verdeling van de eindtermen over de verschillende vakken heen opgesteld. Het is echter niet voldoende helder welke eindtermen uiteindelijk al dan niet zijn opgenomen in de examenprogramma's. De noodzakelijke omslag van het denken vanuit de vakken naar het overschouwen van het gehele curriculum, heeft het team nog niet volledig gemaakt. Mogelijk is een vakoverschrijdende

intervisie en aanpak aangewezen om enerzijds de vakfiches nog doelgerichter vorm te geven en anderzijds te overwegen welke aanpak en vormen van evaluaties op een overkoepelend, vakoverschrijdend niveau haalbaar of aangewezen zijn.

Het uitgangspunt voor de examencommissie is summatief te toetsen, maximaal digitaal en gesloten waar het kan. Het gesloten en 'zeer slank' toetsen genereert soms vragen die minder goed aansluiten bij de evaluatie van het beoogde doel/de beoogde doelen. Een aantal vakgroepen proberen alternatieve evaluatievormen uit in functie van bepaalde doelen, meestal de meer competentiegerichte doelen of doelen met een transversaal karakter. Een aantal resultaten hiervan tonen dat het voor sommige doelen en vakken lukt om meer competentiegericht te evalueren en voor andere moeilijk of niet haalbaar blijkt. Een positief verhaal is de hervorming uit 2018 van de examenprogramma's in de derde graad bso. Het werken met competentiegerichte examenvormen zoals portfolio en assessment in het specifieke deel van de studierichting levert diploma's op waarin de arbeidsmarktgerichte component kwaliteitsvol is getoetst. Wie het diploma behaalt, heeft de nodige praktijkervaring en kan onmiddellijk doorstromen naar de arbeidsmarkt. Een ander positief verhaal is de ontwikkeling van het canvasvraagtype. Met de invoering van de nieuwe eindtermen in de eerste graad heeft de organisatie in 2021 dit vraagtype laten ontwikkelen in de examensoftware. Kandidaten kunnen met een schrijftablet en digitale pen open examenvragen oplossen waarbij ze redeneringen met wiskundige symbolen of wetenschappelijke notaties kunnen uitschrijven. Vooral voor wetenschappen en wiskunde blijkt dit een mooie oplossing om onder meer probleemoplossende vaardigheden te evalueren. In de pilootfase zijn er nog wat technische problemen en staat de gebruiksvriendelijkheid voor de kandidaten nog niet op punt. Het gebruik van een schrijftablet en digitale pen vraagt digitale vaardigheden die de betrouwbaarheid van het toetsen niet in gevaar mogen brengen. Het is een uitdaging voor de examencommissie verder in te zetten op de verkenning en het onderzoek van de mogelijkheden om breder te evalueren. In het huidige format zijn de mogelijkheden om procesevaluatie, het gebruik van strategieën of het probleemoplossend denken mee te nemen in de evaluatie vrij beperkt. Het is een ontwikkelkans om met een strategische visie gekoppeld aan een doelgerichte oefening, in kaart te brengen welke evaluatievormen voor welke eindtermen (of clusters van eindtermen) haalbaar zijn en welke niet. Een afbakening van wat al dan niet haalbaar is met de huidige middelen en binnen de mogelijkheden kan zorgen voor meer duidelijkheid en stabiliteit.

De examencommissie toont in haar werking en aanpak een oprechte bekommernis voor een faire en professionele beoordeling van de kandidaat. Ze heeft aandacht voor een heldere en gepaste communicatie met de kandidaat. De ontvangst en de begeleiding van de kandidaat in het examen centrum verlopen hartelijk en met oog voor de noden, de zorgen en de zenuwachtigheid van de kandidaat. Een klantvriendelijke communicatiestijl heeft een duidelijke plaats gekregen.

Voor kandidaten die in aanmerking komen voor ondersteuning of compenserende maatregelen, heeft de examencommissie duidelijke procedures met afgelijnde afspraken. Kandidaten kunnen ondersteunende maatregelen aanvragen op basis van een attest. Als de aanvraag is goedgekeurd, krijgt de kandidaat de maatregelen die ondersteunend zijn om het examen even vlot af te leggen als elke andere kandidaat. De meeste kandidaten die ondersteuning vragen, hebben dyslexie of dyscalculie. Ook een fysieke beperking of een

medische aandoening kan een goede reden zijn om extra ondersteuning te bieden. Kandidaten die in aanmerking komen voor ondersteunende maatregelen, krijgen automatisch meer tijd. Het is een ontwikkelkans om de mogelijkheden voor een aangepast zorgbeleid binnen het kader van het zorgcontinuüm verder te onderzoeken.

5.4 Cyclische evaluatie van de kwaliteit

De examencommissie evalueert relevante aspecten van haar werking systematisch en cyclisch. Ze heeft daarbij nadrukkelijk aandacht voor het opvolgen en evalueren van de evaluatiepraktijk. Ze ontwikkelt, implementeert, borgt en reviseert door de organisatie gedragen procedures en methoden voor analyse en beoordeling. Een sterke focus op de kernprocessen en de bijhorende procedures vormen de basis voor een permanent actieplan waarmee ze de kwaliteit van de toetscyclus systematisch en cyclisch bewaakt. Het is een groeikans na te gaan welke effecten deze kwaliteitsbewaking heeft op de resultaten van de kandidaten.

De opeenvolgende fases van het toetsproces.

De examencommissie voert op verschillende plaatsen in het toetsproces analyses uit, telkens met een ander doel. Dit gaat van een korte analyse voor kwaliteitscontrole om te vermijden dat er foute resultaten gepubliceerd worden tot een grondige analyse om items uit de vragendatabank te verbeteren. De werkgroep 'analyse' ondersteunt het team toetsing bij het maken, interpreteren en verwerken van analyseresultaten. Met analyses meet, bewaakt en verbetert de examencommissie de kwaliteit van onder meer de examenvragen, het verloop van het toetsproces en de beoordelingsmodellen. Via itemanalyse onderzoekt ze systematisch de betrouwbaarheid van de examens, evenals de betrouwbaarheid en het onderscheidend vermogen van de individuele items.

Met het incidentenoverleg heeft de examencommissie interviews over de examenvragen over de vakken heen. Alle technische, organisatorische en inhoudelijke incidenten worden geregistreerd. De geregistreerde incidenten worden besproken op het wekelijks incidentenoverleg. Het gaat om incidenten tijdens examens in het examencentrum of op een externe locatie of incidenten opgemerkt tijdens een inzage. Daarnaast analyseert de examencommissie tijdens een interbeoordelaarbetrouwbaarheidsonderzoek het correctiewerk op open vragen en schrijfopdrachten. Dit gebeurt nog niet voor alle vakken even systematisch en diepgaand.

Op vakniveau is een organisatiebrede interview over de afgelopen examens een waardevol recent initiatief binnen de kwaliteitsbewaking. Tijdens deze interview is er vooral aandacht voor taal, lay-out en vraagtype. Het is nog te vroeg om effecten van dit initiatief vast te stellen. De organisatiebrede interview kan versterkt worden door ook de afstemming van de vragen op de eindtermen en op de vakfiche grondiger mee te nemen.

Voor nieuwe interne medewerkers organiseert de examencommissie interne aanvangsbegeleiding. Dat gebeurt onder andere via specifieke (praktijk)vorming. Ook externe

medewerkers lopen een traject, maar de mogelijkheden om hen te betrekken, zijn wat beperkter. De bedoeling is dat de vakverantwoordelijken nagaan of de opstellers en correctoren volgens de procedures werken, maar dit proces verloopt soms moeizaam. Toch is er een grote zin voor verantwoordelijkheid en medewerkers voelen zich mede-eigenaar van de processen en procedures.

De examencommissie polst regelmatig naar de ervaring van de kandidaten. De kandidaten werden tijdens de coronacrisis naar aanleiding van de online examens bevroegd. Ook binnen het pilootproject met het nieuwe canvasvraagtype zijn enquêtes afgenomen om de gebruikerservaring te meten. Met dit soort van resultaten gaat het team dan aan de slag om te beslissen of veranderingen en vernieuwingen haalbaar zijn en of er bijstellingen moeten gebeuren.

De examencommissie beschikt over heel wat data om beleidsbeslissingen te ondersteunen en haar kwaliteit op te volgen. Het is een groeikans om op een meer efficiënte manier met deze data te werken en weloverwogen keuzes te maken. Om na te gaan welke informatie belangrijk is voor het opvolgen van de dagelijkse werking en welke rapportering noodzakelijk is ter ondersteuning van strategische beslissingen, heeft de examencommissie een monitoringstraject op AHOVOKS-niveau opgezet. Voor 2023 is een projectvoorstel voor operationele rapportering ingediend. In een eerste fase zal het operationeel luik, de monitoring van de dagelijkse werking, opgenomen worden. Vervolgens ligt de focus op de managementrapportering en is het de bedoeling de externe rapportering aan te pakken. Het managementteam deed een oefening om kritieke prestatie-indicatoren voor de organisatie te definiëren. De basis voor deze KPI's is gelegd. De implementatie en opvolging is nog in uitrol.

De examencommissie kan data in sterkere mate en met meer systematiek benutten. Data kunnen aangewend worden om de bezettingsgraad van de examenreeksen te optimaliseren (gemiddeld is er een aanwezigheidspercentage van 70 procent). Ook het verzamelen en analyseren van de slaagresultaten na de diverse examenbeurten waaraan de kandidaten deelnemen, kan bruikbare informatie genereren. Een systematische analyse van en een reflectie op de behaalde resultaten van de kandidaten, bijvoorbeeld in vergelijking met andere vakken en/of het geheel van een studieprogramma, is een groeikans. Een onderzoeksvraag die de examencommissie zich hierbij kan stellen, is hoe ze de slaagkansen van de kandidaat kan optimaliseren. De doelgroep bestaat deels uit kandidaten die een moeilijke schoolloopbaan achter de rug hebben of die behoren tot kwetsbare groepen in de samenleving. Zij krijgen een unieke kans om een getuigschrift of diploma te behalen. Mogelijk kan de examencommissie haar ondersteunende initiatieven uitbreiden en versterken binnen deze doelgroep.

5.5 Betrouwbaarheid van de evaluatie

De examencommissie evalueert haar kwaliteit doelgericht op basis van diverse kwalitatieve en kwantitatieve bronnen. Ze betreft bij haar evaluaties relevante partners. Ze richt zich voor de evaluaties vooral op de kwaliteit van de examens. Ze kan meer gegevens verzamelen en deze inzetten op organisatieniveau om haar globale werking gericht te kunnen bijsturen.

De data-analyse van de examens is de voorbije jaren verder ingebed in de vakgroepen. Het team vertrok hiervoor van de beschikbare mogelijkheden van het medewerkersplatform en de

toetssoftware. Onder meer met behulp van software voor het beoordelen van de toetskwaliteit kan een uitgebreide analyse van de toetsvragen worden uitgevoerd. Afwijkende scores worden opgespoord en nadien besproken. Een analysemodule in de toetssoftware biedt de mogelijkheid de antwoordanalyse van meerkeuzevragen uit te voeren. Ook is het besef gegroeid dat het inbouwen van voldoende tijd voor kwaliteitscontrole, voorafgaand aan de publicatie van de cijfers echt noodzakelijk is. Voor het publiceren van de punten is dan ook een periode van zeven dagen ingebouwd waarin de vakverantwoordelijke de tijd krijgt om deze kwaliteitscontrole uit te voeren. Er zijn afspraken gemaakt over de controles die in die periode moeten gebeuren.

De examencommissie werkt met een aantal externe organisaties samen om de betrouwbaarheid van de examens te verhogen. Zo wisselt ze expertise uit rond het toetsen van basisgeletterdheid met POV (Provinciaal Onderwijs Vlaanderen). Om de betrouwbaarheid van de evaluatie van de eigen kwaliteit te versterken, kan ze externe partners nog meer doelgericht betrekken.

5.6 Borgen en bijsturen

De examencommissie heeft grotendeels zicht op haar sterke punten en werkpunten. Ze bewaart structureel wat goed is in nieuwe afspraken en maatregelen. Ze verspreidt deze sterke punten intern. De examencommissie past op al de processen van haar werking een systeem van kwaliteitsbewaking toe. Dit systeem laat haar toe op frequente basis haar sterke punten te borgen en de nodige bijstellingen aan te brengen.

De examencommissie stelt haar werking systematisch bij naar aanleiding van vastgestelde werkpunten. Ze houdt bij de kwaliteitsontwikkeling rekening met veranderingen in het onderwijsveld en met de werkcontext. Ze ontwikkelt systematisch doelgerichte verbeteracties voor haar werkpunten.

De laatste jaren heeft de examencommissie talrijke aanpassingen en vernieuwingen doorgevoerd in haar werking: een vernieuwd aanbod, een aangepast examenprogramma, een sterkere digitalisering en een verhoging van de validiteit en de betrouwbaarheid van de examens. De organisatie volgt deze ontwikkelingen van dichtbij op om snel en gepast de nodige bijstellingen aan te brengen. Zo hanteert ze een sterk systeem van een bijna permanente kwaliteitsbewaking. Ze zoekt nog naar mogelijkheden om op een meer efficiënte manier met data te werken en ze in te zetten om het beleid en de strategische beslissingen te ondersteunen.

In het onderwijsveld is er behoorlijk wat in beweging. De modernisering van het secundair onderwijs wordt verder uitgerold, de eindtermen worden herwerkt en centrale toetsen worden ontwikkeld. De examencommissie heeft heel wat deskundigheid in huis om binnen aan aantal ontwikkelingen een rol te spelen. Ze heeft al een aantal samenwerkingsverbanden met externen opgezet, maar kan haar rol al expertisecentrum mogelijk nog sterker inzetten.

6 Onderzoeksvraag 2 - kwaliteitsbewaking op vakniveau

6.1 Frans in de eerste graad A-stroom en in de derde graad tso Secretariaat-talen

Beoordeling	
<p>De toetsontwikkeling, toetsafname en beoordeling, de evaluatie van de toetsen en de inzage voor Frans in de eerste graad A-stroom en in de derde graad tso Secretariaat-talen kennen een kwaliteitsvol verloop. In de verschillende fasen van het toetsproces zijn er nog enkele groeikansen, onder meer met betrekking tot een verdere afstemming op het gevalideerd doelenkader en de vormgeving van de feedback. De vakgroep onderzoekt en bewaakt systematisch en cyclisch de kwaliteit van de examens. Ze besteedt veel aandacht aan de ontwikkeling van haar deskundigheid en beschikt over een sterk reflectief vermogen.</p>	
Kwaliteit van de examinering	
<p>Toetsontwikkeling <i>Validiteit</i> <i>Betrouwbaarheid</i> <i>Haalbaarheid</i> <i>Transparantie</i> <i>Authenticiteit</i> <i>Betrokkenheid</i></p>	<p>De examencommissie heeft diverse afspraken en procedures ontwikkeld die de leidraad vormen voor de toetsontwikkeling. De vakgroep Frans heeft samen met de andere moderne talen een visietekst uitgewerkt om de algemene afspraken en procedures te operationaliseren binnen de taalvakken. Die visietekst bevat belangrijke uitgangspunten met betrekking tot de omgang met de eindtermen, het Europees Referentiekader voor de Talen (ERK), de taalvaardigheden als einddoelen en de uitwerking van de toetsprincipes binnen die verschillende vaardigheden. Het gaat om de luister-, lees-, spreek- en schrijfvaardigheid en de mondelinge en schriftelijke interactie.</p> <p>De concrete uitrol van de toetsontwikkeling steunt vervolgens op het gevalideerd doelenkader en de vakfiches, helder opgebouwde toetsmatrijzen, het belang van begrijpelijke instructies en toetsvragen, de zorgvuldige en evenwichtige samenstelling van de examens en de vormgeving van bevattelijke beoordelingswijzers en feedbackformulieren. De toetsmatrijzen fungeren als werk- en controle-instrumenten voor de afstemming van de toetsen op het gevalideerd doelenkader door onder meer specifieke aandacht te besteden aan de tekstsoorten en tekstkenmerken, het beheersingsniveau (eerste graad) en het verwerkingsniveau (derde graad), de puntengewichten binnen en tussen de vaardigheden en de aard en het aantal vragen per vaardigheid.</p> <p>Alle leden van de vakgroep beschikken bijgevolg over duidelijke afspraken en procedures voor een kwaliteitsvolle toetsontwikkeling. Over het algemeen sporen de vragen en beoordelingswijzers met het gevalideerd doelenkader en de vakfiches. Om voldoende betrouwbaarheid te waarborgen, zijn het kader en het stramien van de toetsen identiek in de diverse examenreeksen. De evaluatievormen zijn gericht op het verkrijgen van een zo zuiver mogelijke meting.</p> <p>De toetsen zijn over het algemeen representatief voor en evenwichtig afgestemd op het gevalideerd doelenkader en de vakfiches. De verschillende vaardigheden krijgen een puntengewicht dat spoort met de visie van het doelenkader. De vakgroep vat woordenschat en grammatica daarbij functioneel op en integreert</p>

die binnen de vaardigheden. Ze kiest consequent voor taakgerichte en motiverende opdrachten binnen betekenisvolle contexten. Ze waakt er in de eerste graad over dat er zo veel mogelijk wordt getoetst 'in functie van doelgerichte communicatie', wat nog echter niet altijd even goed lukt. Het tekstmateriaal is actueel en sluit aan bij de leefwereld van de kandidaten. De vakgroep kiest doorgaans voor (semi-)authentieke teksten met voldoende visuele ondersteuning. Het taalgebruik binnen de instructies en de vragen is helder en gebeurt bijna altijd in het Nederlands.

De schriftelijke examens beoordelen de kijk- en luistervaardigheid, de leesvaardigheid, de schrijfvaardigheid en de schriftelijke interactie. De vakgroep beoordeelt de kijk- en luistervaardigheid en de leesvaardigheid aan de hand van gesloten digitale vragen. Het gaat daarbij meestal om meerkeuzevragen. De kans op gokgedrag is aanwezig, omdat de kandidaten geen oplossingsstrategie noch argumentatie dienen te geven. De vakgroep geeft zelf aan dat er een spanningsveld heerst tussen die gesloten vormen van evaluatie enerzijds en het toetsen van het structurende verwerkingsniveau en complexere opdrachten anderzijds. Het gebruik van gesloten vragen voor de receptieve vaardigheden zorgt veelal wel voor een betrouwbare, haalbare en transparante beoordeling. De vakgroep zorgt bovendien binnen elk examen telkens voor diverse luister- en leesteksten van verschillende tekstsoorten en op basis van een goed gekozen moeilijkheidsgraad. Voor de beoordeling van de schrijfvaardigheid zijn er duidelijke, ondersteunende en gedetailleerde beoordelingswijzers beschikbaar. De vakgroep heeft daarbij gezorgd voor een evenwichtige aandacht voor de taakvoltooiing enerzijds en de taalkundige beoordeling anderzijds. Dat komt zowel de correctoren als de kandidaten ten goede. Voor de taalkundige onderdelen beschikken de correctoren over ondersteunende overzichten op basis van de minimaal verwachte tekstkenmerken. De uitwerking van kwaliteitsvolle toetsvragen voor de schriftelijke interactie binnen de eerste graad vormt een aandachtspunt.

De mondelinge examens beoordelen de spreek- en gespreksvaardigheid. De beoordelingswijzers voor die vaardigheden zijn van een gelijkaardige opbouw en kwaliteit als bij de schrijfvaardigheid. De vakgroep geeft aan dat binnen de derde graad de betrouwbaarheid van de mondelinge examens onder druk staat door het beperkte tijdsbestek waarbinnen de examinatoren de kandidaten moeten examineren én beoordelen. Ze schrijft dat toe aan een te strakke planning.

Aspecten die veeleer impliciet in de opdrachten zijn opgenomen, zijn de strategieën. De mogelijkheden om het gebruik van de strategieën door de kandidaat in kaart te brengen, zijn uiteraard beperkt. Het vormt een uitdaging om bij bepaalde examenopdrachten daarop sterker in te spelen en van de eerste graad tot de derde graad een leerlijn aan te brengen met betrekking tot de zelfstandigheid in het aanwenden van strategieën door de kandidaat. De vakgroep neemt de attitudes niet expliciet op in de beoordeling op basis van algemene afspraken binnen de examencommissie. Ze probeert de spreek- en schrijfdurf te stimuleren door bij de beoordeling niet alleen te focussen op de

	<p>taalkundige aspecten en door geen nulscore toe te kennen bij het leveren van voldoende spreek- en schrijfinspanningen door de kandidaat.</p> <p>Hoewel de vakfiches en de toetsmatrijs van de eerste graad artistiek-literaire teksten wel vermelden, beschikt de vakgroep nog niet over toetsvragen die op een kwaliteitsvolle manier peilen naar de competenties van de kandidaten om hun gedachten en gevoelens bij het lezen en beluisteren van fictionele teksten met een literaire inslag te verwoorden. Binnen de derde graad is er beperkte aandacht voor het peilen naar het herkennen van cultuuruitingen die specifiek zijn voor een streek waar de doeltaal gesproken wordt. Het invullen van formulieren en open vragenlijsten binnen de schrijfvaardigheid krijgt evenmin de verwachte aandacht.</p>
<p>Toetsafname en beoordeling <i>Validiteit</i> <i>Betrouwbaarheid</i> <i>Haalbaarheid</i> <i>Transparantie</i> <i>Authenticiteit</i> <i>Betrokkenheid</i></p>	<p>De vakfiches, die te raadplegen zijn op de website van de examencommissie, bevatten in een toegankelijk taalgebruik en verzorgde lay-out voldoende informatie voor de kandidaten om zich op de examens voor te bereiden. De leerinhouden zijn duidelijk omschreven en worden geïllustreerd met voorbeelden. De puntenverdeling over de verschillende onderdelen van het leer- en examenprogramma is helder. De vakfiches vermelden ook de algemene beoordelingscriteria. De beoordelingscriteria voor de productieve vaardigheden kunnen nog transparanter geformuleerd worden voor de kandidaten. De vakfiches van de eerste graad hebben naar aanleiding van de modernisering van het secundair onderwijs een grondige herwerking gekregen. Het resultaat is dat ze kwaliteitsvoller zijn dan die van de derde graad. Zo creëert de vakgroep heldere verwachtingen voor het schriftelijk examen en het mondeling examen. De rubriek rond het materiaal dat de kandidaten kunnen gebruiken voor hun leertraject, is gevat en actueel. In de derde graad zijn de twee bovenvermelde aspecten minder kwaliteitsvol uitgewerkt, waardoor het gebruiksgemak onder druk komt te staan.</p> <p>De instructies en opdrachtenfiches op papier en in digitale vorm zorgen ervoor dat de kandidaten, correctoren en examinatoren duidelijk weten hoe het examen verloopt. Voor de correctoren en examinatoren bestaan er daarnaast eenduidige en ondersteunende afspraken. De vakgroep bewaakt dat de examens op een haalbare manier georganiseerd en afgenomen worden. De beoordeling van de kandidaten verloopt billijk en correct.</p> <p>De vragen voor luisteren en lezen zijn gesloten en gebeuren digitaal. De verbetering gebeurt automatisch; de vakgroep controleert via steekproeven of er juiste antwoorden onterecht fout zijn aangerekend. De schrijfoopdrachten zijn open. De correctoren verbeteren die op basis van een valide en betrouwbare beoordelingswijzer.</p> <p>Voor de mondelinge examens staan er telkens twee examinatoren in. De ene examinator focust zich daarbij op de kandidaat, terwijl de andere de beoordelingswijzer invult. Daarna komen de examinatoren tot een gezamenlijke beoordeling via het consensusmodel, wat de betrouwbaarheid van de</p>

beoordeling bevordert. De correctoren en examinatoren geven aan dat de beoordelingswijzers duidelijk en gebruiksvriendelijk zijn, voldoende bewegingsvrijheid geven om in te spelen op specifieke beoordelingssituaties en de gelijkgerichtheid sterk bevorderen. Het tijdsbestek voor het afleggen van de mondelinge examens voldoet in de eerste graad. In de derde graad daarentegen is de toegemeten tijd vrij krap, waardoor de betrouwbaarheid en haalbaarheid in het gedrag komen. De examinatoren menen dat de te strakke planning geen rekening houdt met de uitgebreidere toetsing en de vaak minder sterke output van de kandidaten.

De examinatoren stellen de kandidaten op hun gemak, hanteren een rustig spreektempo en een duidelijk taalgebruik en beschrijven inhoud en doel van de opdrachten duidelijk. Ze spelen bij de gespreksvaardigheid in op wat de kandidaat zegt. In de eerste graad dienen de kandidaten, in overeenstemming met het gevalideerd doelenkader, het gesprek niet zelf te beginnen, gaande te houden en af te sluiten. Het vormt een aandachtspunt dat de examinatoren in gespreksituaties niet te snel verduidelijkende vragen stellen opdat de kandidaat voldoende denktijd krijgt en niet te veel gestuurd wordt.

Bij de examens kunnen de kandidaten gebruikmaken van naslagwerken, namelijk een online woordenboek en spellingchecker. De examens beogen de kandidaat zo veel mogelijk in een realistische taalgebruikssituatie te plaatsen. Het gaat daarbij niet enkel om algemene situaties, maar ook om situaties die aansluiten bij de specificiteit van de doelgroep, bijvoorbeeld in functie van de latere professionele context. Bij de mondelinge examens trachten de examinatoren authentieke taalsituaties te simuleren, zoals een gesprek tussen vrienden of een verkoopgesprek. De examinatoren maken audio-opnames van de mondelinge examens. Dat geeft mogelijkheden tot een grondigere beoordeling en tot een corpus voor analyse en onderzoek. Die mogelijkheden benut de vakgroep nog niet ten volle omwille van tijdsgebrek en prioritering van andere aspecten binnen haar werking.

In verband met de kandidaten met specifieke noden heeft de vakgroep oog voor een aantal maatregelen. Zo waakt ze erover dat alle leesteksten compatibel zijn met voorleessoftware en houden de examinatoren tijdens de mondelinge examens rekening met opgegeven aandachtspunten. Tegelijk meent de vakgroep dat de zorgkandidaten nog verdere ondersteuning zouden kunnen genieten, zoals meer tijd krijgen bij de mondelinge examens. Ze is ook vragende partij om uitgebreidere noodzakelijke informatie te krijgen over de specifieke noden van de kandidaten om bij de examinering daarmee doelgericht rekening te kunnen houden.

De feedback is vooral vaststellend en blikt terug op de geleverde resultaten. Hij is vooral op de fouten gericht. De feedback bestaat hoofdzakelijk uit standaardcommentaren. De correctoren en examinatoren beschikken over 'feedbackformulieren' met formuleringen waaruit ze keuzes kunnen maken. Hier en daar gebeurt een verdere onderbouwing van de feedback, bijvoorbeeld rond

	<p>vastgestelde taalfouten. De onderbouwing gebeurt niet enkel in geval van betwisting. De feedback op de gesloten vragen is beperkt tot de aanduiding of de vraag juist of fout is met de opgave van de juiste oplossing. De vakgroep geeft aan dat ze de feedback op de schrijfproducten in de toekomst meer wil personaliseren en zo meer in lijn wil brengen met die van de mondelinge examens.</p>
<p>Evaluatie van de toets <i>Validiteit</i> <i>Betrouwbaarheid</i> <i>Haalbaarheid</i> <i>Transparantie</i> <i>Authenticiteit</i> <i>Betrokkenheid</i></p>	<p>De vakgroep waakt erover dat de afname en beoordeling van de examens verlopen volgens de gemaakte afspraken. Het gebruik van de beoordelingswijzers en de beoordeling van de mondelinge vaardigheden door twee examinatoren vormen daarbij belangrijke randvoorwaarden. De correctoren en examinatoren bezorgen feedback wanneer ze merken dat de kandidaten een vraag fout interpreteren of wanneer de beoordelingswijzer onduidelijkheden bevat. Ook de opmerkingen van de kandidaten zelf tijdens de inzegemomenten vormen een bron voor kwaliteitsbewaking. De vakgroep verzamelt verder onder andere de algemene gemiddelde scores en het aantal geslaagde kandidaten per medewerker. De beschikbare toetssoftware biedt daartoe bijkomende analysemogelijkheden. Bijzondere aandacht gaat daarbij uit naar nieuwe medewerkers en opvallende afwijkende resultaten. Daarvoor neemt elke interne medewerker de functie van ‘kwaliteitscontroleur’ voor een aantal studierichtingen op. Waar nodig volgt er een terugkoppeling aan de betrokken medewerker of volgen er bijstellingen, zowel qua toets- en beoordelingspraktijk als qua resultaten van de kandidaten. De vakverantwoordelijke heeft daarin steeds de eindverantwoordelijkheid. De nieuwe methodiek van intervisie van examens over de vakken heen ervaart de vakgroep als een sterke meerwaarde.</p> <p>Het vormt een uitdaging om een systematische analyse van en reflectie op de behaalde resultaten van de kandidaten uit te voeren. In dat verband hoopt de vakgroep dat initiatieven vanuit het organisatieniveau op korte termijn de data-aanlevering zullen faciliteren. Het valt op dat de vakgroep geen zicht heeft op de achtergrond van de kandidaten noch op de redenen waarom sommige kandidaten niet deelnemen aan de geplande examens.</p>
<p>Inzage <i>Haalbaarheid</i> <i>Transparantie</i></p>	<p>De kandidaten hebben het recht hun examens in te kijken tijdens een inzegemoment. De procedure van het inzagerecht is duidelijk omschreven in het examenreglement. De vakgroep organiseert op regelmatige tijdstippen dergelijke sessies in Brussel en online. De inzage gebeurt daarbij steeds digitaal en schriftelijk. De vakverantwoordelijke verzamelt en analyseert de opmerkingen. Meestal vragen de kandidaten inzage om de quotering van een onderdeel in vraag te stellen.</p> <p>De feedback aan de betrokken deelnemers probeert een evenwicht te bewaren tussen haalbaarheid en feedback op maat. In die zin beschikt de vakgroep over een overzichtslijst met mogelijke formuleringen per vaardigheid en diverse situaties. Aan de hand van die lijst streeft de vakverantwoordelijke ernaar een antwoord op maat te schrijven. Ze let er daarbij op om geen examenvragen prijs te geven. De gegeven feedback is van wisselende kwaliteit. Veelal blijft het bij de</p>

	<p>vaststelling dat de beoordeling correct verlopen is of dat er een bijsturing van de resultaten volgt. Soms verwijst de vakgroep naar de gehanteerde beoordelingscriteria en verduidelijkt ze die aan de kandidaat. Feedback die gericht is op volgende mogelijke stappen in het leerproces en op de te behalen doelen is zeer beperkt aanwezig. Het vormt een uitdaging om de feedback kwaliteitsvoller te maken binnen het specifieke werkkader van de examencommissie.</p>
<p>Kwaliteitsbewaking van de examinering</p>	
<p>Vakgroepwerking <i>Expertiseopbouw</i> <i>Expertise-uitwisseling</i> <i>Kwaliteitsbewaking</i> <i>Innovatie</i></p>	<p>De vakgroep bewaakt systematisch en cyclisch de kwaliteit van de examens. Ze besteedt daarbij zowel aandacht aan de afstemming op het gevalideerd doelenkader en de vakfiches als aan de toepassing van de afspraken en procedures. Die kwaliteitsbewaking staat garant voor een kwaliteitsvol toetsproces, waarin de vakgroep een goed zicht heeft op de sterke punten en de meeste werkpunten. Ze borgt de sterke punten en stuurt geregeld bij. Een voorbeeld daarvan is de recente aanpassing van de beoordelingswijzers op basis van input van de examinatoren.</p> <p>De kwaliteitsbewaking gebeurt in de diverse fasen van het toetsproces. Zo ontwikkelt en stuurt de vakgroep de vakfiches bij via intern overleg en in samenspraak met diverse externe partners. De toetsmatrijzen en de screeningswijzers zijn de belangrijkste instrumenten om de toetsen inhoudelijk op te volgen en te evalueren in de daaropvolgende fasen. De ontwikkeling en validering van de vragen en de samenstelling van de examens gebeurt telkens op basis van het zesogenprincipe, waarbij minstens twee andere medewerkers de toetsen evalueren op de kwaliteitscriteria. Waar nodig volgt er verder intern overleg en eventuele bespreking met externen.</p> <p>De interne vakgroep bestaat sinds dit schooljaar uit vier medewerkers. Bij de uitgebreide vakgroep sluiten nog verschillende (gedeeltelijk of volledig) externe medewerkers aan. De interne medewerkers nemen verschillende taken op, waaronder die van toetsontwikkelaar, examinerator en kwaliteitscontroleur. Ze participeren ook in een aantal werk- of projectgroepen. De externe medewerkers nemen hoofdzakelijk de functie van corrector of examinerator op. Een van de interne medewerkers neemt de rol van vakverantwoordelijke op. Die staat onder meer in voor de coördinatie van de vakgroep en de algemene kwaliteitsbewaking binnen de vakgroep. Ze coördineert en bewaakt de gelijkgerichte aanpak van de examens en de kwaliteit ervan. Ze is de tussenpersoon voor het overleg met de cluster talen en het team toetsing. Ze staat ook in voor de inzage van de kandidaten en fungeert als eindverantwoordelijke. De huidige constellatie van de vakgroep zorgt voor meer ademruimte en mogelijkheden om bepaalde geplande projecten en activiteiten terug of verder op te nemen.</p> <p>De vakgroep kent een open, veilige en professionele communicatiecultuur waarin zowel interne als externe medewerkers zich goed voelen. De interne vakgroep heeft frequente eigen vergadermomenten en overlegmomenten met de cluster talen, die laatste afwisselend met de vakverantwoordelijken en de voltallige</p>

	<p>interne vakgroepen. Onderwerpen van bespreking zijn onder meer de visie, de vormgeving van de modernisering van het secundair onderwijs en de interpretatie van de nieuwe eindtermen, de vormgeving en bijsturing van examenvragen en examens, de interpretatie van betwistingen door kandidaten, de organisatie van vormingsdagen, expertise-uitwisseling en de terugkoppeling vanuit andere overlegmomenten en groepen. Regelmatig volgen de leden vorming over onderwerpen die kunnen bijdragen tot het verbeteren van de kwaliteit. In functie van de noden vindt er overleg plaats met andere onderwijspartners, zoals de pedagogische begeleidingsdiensten en de afdeling ‘Kwalificaties en Curriculum’. In het kader van de aanvangsbegeleiding zorgt de vakgroep voor een inlooptraject op maat van de nieuwe medewerkers.</p> <p>De uitgebreide vakgroep komt een paar keren per jaar samen. Dat gebeurt onder meer op de ‘correctorendag’, de ‘examinatorendag’ en de ‘Dag van de examencommissie’. Hoofddoel van die bijeenkomsten is om de afspraken, procedures en gehanteerde instrumenten (met eventuele bijstellingen) onder de aandacht te brengen met het oog op een bevordering van de gelijkgerichtheid. Op dergelijke dagen is er zowel aandacht voor theoretische uiteenzettingen als praktische oefeningen. De aanwezigheid van de externe medewerkers is daarbij een aandachtspunt. De interne medewerkers en externe examinatoren zien elkaar ook op frequente basis tijdens de mondelinge examens, die ze telkens in duo afnemen.</p> <p>De vakgroep staat open voor innovatie en beschikt over een sterk reflectief vermogen. Dat blijkt onder andere uit de zelfevaluatie en de gesprekken waarin ze diverse sterke punten en groeikansen aangeeft en naar bijstellingen zoekt en uitvoert. De vakgroep ziet de samenwerking met externe onderwijspartners als een duidelijke meerwaarde voor de eigen werking. Op basis van haar eigen vaststellingen en input vanuit de organisatie en externen onderzoekt ze nieuwe pistes en voert die – na een positief beoordeelde proefperiode – in. Zo is de vakgroep op het ogenblik bezig het screeningsproces op basis van tekstenmerken en het werken met scenario’s verder uit te bouwen binnen de tweede graad met de bedoeling daarna relevante aspecten over te nemen binnen haar werking van de eerste graad. Een ander project dat in de pijplijn zit, is een nieuw beoordelingssysteem voor de mondelinge examens met 1 live interviewer en 2 beoordelaars op afstand.</p>
--	--

6.2 Wiskunde in de eerste graad A-stroom en in de derde graad bso Kantooradministratie en gegevensbeheer en Logistiek

Beoordeling

De toetsontwikkeling, toetsafname, beoordeling en evaluatie van de toetsen zijn kwaliteitsvol. De toetsontwikkeling is voldoende afgestemd op het gevalideerd doelenkader. Enkel voor het onderdeel statistiek en voor basisgeletterdheid in de eerste graad zijn er nog groeikansen. De vakgroep onderzoekt en bewaakt systematisch en cyclisch de kwaliteit van de examens. Ze besteedt veel aandacht aan de ontwikkeling van haar deskundigheid en beschikt over een sterk reflectief vermogen.

Kwaliteit van de examinering

Toetsontwikkeling
Validiteit
Betrouwbaarheid
Haalbaarheid
Transparantie

De meeste toetsvragen zijn afgestemd op de vakfichedoelen en op de eindtermen. De vakgroep waakt er nauwgezet over dat in elk examen alle eindtermdomeinen worden bevraagd en legt de lat hoog. Een beperkt aantal vragen overstijgt de verwachtingen van de vakfiche of de eindtermen. Er is aandacht voor diverse soorten vragen en in de eerste graad A-stroom is er een goede spreiding van vragen zonder en binnen een context. In de derde graad bso is elke vraag binnen een context gesteld, conform de verwachtingen van de eindtermen. Heel wat contexten zijn zinvol. Een aantal contextvragen is soms gekunsteld waardoor de link met de leefwereld van de kandidaten minder sterk is. Over het algemeen leveren de examens een valide en betrouwbaar beeld op van het bereiken van de eindtermen wiskunde. De vakgroep bewaakt de haalbaarheid van elk examen en past de scenario's indien nodig aan.

De kandidaten leggen voor wiskunde steeds een volledig digitaal examen af. In de derde graad bso bestaat de toets enkel uit gesloten vragen. In de eerste graad A-stroom zijn er naast de gesloten vragen ook open vragen. Ook deze laatste worden digitaal bevraagd. De kandidaten maken hiervoor gebruik van een schrijftablet. De open vragen toetsen de constructievaardigheden en de probleemoplossende vaardigheden. Op deze wijze streeft de vakgroep ernaar alle eindtermen op het verwachte beheersingsniveau te toetsen. Dit blijkt in de meeste examens ook het geval. De vakgroep vermeldt bij elke vraag over welk onderdeel van de leerstof de vraag handelt. Zij doet dit om het examen voor de kandidaat transparant te maken. Voor de open vragen is dit niet vermeld waardoor de kandidaat zelf het probleem dient te analyseren zoals de eindtermen dit verwachten.

Voor het onderdeel statistiek in de eerste graad A-stroom blijven de bevragingen onder het door de eindterm verwachte beheersingsniveau. De toetsvragen peilen hierbij voornamelijk naar rekentechniciteit en begrippenkennis. Het toepassen van statistische verwerking van gegevens en het interpreteren van de diverse statistische grootheden is minder aan de orde.

In elke toets van de eerste graad A-stroom is een aantal vragen gericht op de eindtermen basisgeletterdheid. Het meer richten van deze opgaven op het toepassen van de wiskundekennis in een functionele context is nog een ontwikkelkans. Zoals hierboven vermeld is de afstand tussen de leefwereld van de kandidaten en de gehanteerde context soms te groot. De vakgroep is zich hiervan bewust en loopt samen met externe partners een ontwikkeltraject om basisgeletterdheid een meer doelgerichte invulling te geven. Hiervoor werden extra vragen ontwikkeld en de toetsvragen werden gebruikt in scholen om het bereiken van de eindtermen basisgeletterdheid in kaart te brengen. Op basis van

	<p>een doorgedreven analyse van de resultaten stuurt de vakgroep waar nodig bij. De integratie van deze vragen in de vragendatabank is voor de nabije toekomst gepland.</p> <p>In de basisvorming van de derde graad bso gebruikt de vakgroep authentieke contexten en zijn de vragen afgestemd op het vereiste beheersingsniveau. De vraagstelling in functionele contexten draagt bij tot de maatschappelijke weerbaarheid van de kandidaten, zoals beschreven in de algemene doelstelling van de eindtermen Project Algemene Vakken (PAV). De toetsing is evenwichtig en duidelijk. Een aantal vragen bevatten wel wat gedateerde gegevens, zoals de prijs van een product of cijfergegevens in tabellen van een aantal jaren geleden. Een update is in de nabije toekomst wellicht aan de orde.</p> <p>De vakgroep streeft ernaar om een duidelijke en eenvoudige taal te gebruiken. Voor de wiskundevaktaal lukt dit aardig. De taal waarin de contexten worden beschreven is echter niet altijd afgestemd op de leefwereld en de omgangs- en schrijftaal van de kandidaten. Dit is voornamelijk een aandachtspunt in de eerste graad. De impact hiervan op de resultaten bij een toetsing is voor de vakgroep onduidelijk.</p>
<p>Toetsafname en beoordeling <i>Validiteit</i> <i>Betrouwbaarheid</i> <i>Haalbaarheid</i> <i>Transparantie</i></p>	<p>Er zijn duidelijke afspraken over het verloop van het examen en het gebruik van hulpmiddelen. De kandidaten worden via een informatiescherm hierover geïnformeerd. Tijdens het examen kunnen zij gebruik maken van een eenvoudige of wetenschappelijke rekenapp en van een digitale meetkundetool. De kandidaten krijgen ook formularia aangereikt die zijn afgestemd op de geëvalueerde leerstof. De vakgroep draagt er zorg voor dat er voor alle kandidaten voldoende tijd is voorzien om het examen rustig af te leggen. Voor de meeste kandidaten volstaat de toegemeten tijd ruimschoots.</p> <p>Kandidaten met specifieke zorgnoden kunnen gebruik maken van ondersteunende maatregelen. Deze worden in principe op maat van elke kandidaat vastgelegd. De vakgroep werkt indien nodig samen met externen om de drempels voor bepaalde doelgroepen te verlagen zoals bijvoorbeeld bij het gebruik van voelgrafieken of het uitschrijven van woordformules voor slechtziende kandidaten. Indien het voor een kandidaat onmogelijk is zich naar het examencentrum te verplaatsen, faciliteert de vakgroep uitzonderlijk een examen 'op afstand'.</p> <p>Hoeveel de verschillende onderdelen doorwegen in het eindtotaal wordt op voorhand vastgelegd en via de vakfiche gecommuniceerd. Het aandeel van elke vraag (zowel de gesloten als de open vragen) in de totaalscore blijft voor de kandidaten in de eerste graad nog onduidelijk. Ondanks de zeer verdienstelijke initiatieven van de vakgroep (zoals het vermelden van de puntenverdeling in het infoscherm van het examen) is de transparante communicatie hierover nog een ontwikkelkans. Door de doordachte wegingen van de verschillende onderdelen levert het geheel een betrouwbaar beeld op van de mate waarin een kandidaat het geheel van de eindtermen heeft bereikt.</p>

	<p>Er is een gestroomlijnde procedure om het vlotte verloop van de toetsafname te garanderen. De kandidaten leggen de examens af in een rustige sfeer en de digitale infrastructuur is voldoende performant om een vlot verloop te garanderen. Onvermijdelijk zijn er soms een aantal technische problemen. Tijdens elk examen is een vakverantwoordelijke aanwezig en problemen worden meestal vlot en snel verholpen. Ook het gebruik van de schrijftablet stelt doorgaans weinig problemen. De kandidaten worden op voorhand duidelijk geïnformeerd over het gebruik van deze toestellen aan de hand van een filmpje. Op dit ogenblik is het aantal schrijftablets nog beperkt waardoor de vakgroep verschillende examenreeksen na elkaar dient in te richten om steeds voldoende materiaal ter beschikking te hebben.</p> <p>De correctoren beschikken over een uitgebreide correctiesleutel om open vragen te verbeteren. De correctiesleutel geeft, naast de modeloplossing, ook enkele alternatieve oplossingen. Per onderdeel is er een score bepaald. De verbetering gebeurt doorgaans zorgvuldig en conform de gemaakte afspraken. Bij twijfel contacteert de corrector de vakgroepverantwoordelijke. Deze houdt het overzicht van de opmerkingen en geeft duidelijke richtlijnen.</p>
<p>Evaluatie van de toets <i>Validiteit</i> <i>Betrouwbaarheid</i> <i>Haalbaarheid</i></p>	<p>De vakgroep bewaakt de gelijkgerichtheid van de verschillende correctoren. Afwijkende scores worden opgemerkt en geremedieerd. De vakgroep doet dit zeer strikt en nauwgezet. Nieuw aangestelde correctoren krijgen na hun eerste verbetersessie feedback. De vakgroep voert soms ook dubbele correcties uit of neemt steekproeven.</p> <p>De vakgroep ging samen met externen de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid na. Deze bleek voldoende groot. Het nog meer betrekken van de externe (en interne) beoordelaars bij het geheel van de toetsontwikkeling door het geven van doelgerichte feedback is nog een ontwikkelkans. In de nabije toekomst is het plan om over te schakelen op 'horizontale correcties' waarbij elke corrector een specifieke vraag voor zijn of haar rekening neemt. De vakgroep hoopt op deze wijze de betrouwbaarheid van de verbeteringen te verhogen. Dit komt wellicht ook de efficiënte tijdsbesteding van de individuele corrector ten goede.</p> <p>De vakgroep bewaakt de gelijkwaardigheid van de verschillende examenscenario's en het beheersingsniveau van elke deelvraag. Deze gegevens zijn via metadata gelinkt aan elke vraag in de vragendatabank. De vakgroep vergelijkt de scores op de verschillende examenreeksen en spoort statistische aberraties op. Op deze wijze garandeert zij de betrouwbaarheid van de examens.</p>
<p>Inzage <i>Haalbaarheid</i> <i>Transparantie</i></p>	<p>De kandidaten hebben voldoende de mogelijkheid om het verbeterde examen in te kijken. De procedure is duidelijk omschreven in het examenreglement. Zij krijgen een overzicht van de scores op elke vraag en kunnen de correcte oplossing consulteren. De kandidaten hebben de mogelijkheid tot het geven van feedback en kunnen vragen bepaalde oefeningen opnieuw te verbeteren. Dit gebeurt zeer frequent en de vakgroep besteedt hier veel tijd aan. Inhoudelijk gerechtvaardigde bedenkingen zijn echter zeldzaam. Komen zij toch voor, dan herbekijkt de vakgroep de score en past deze aan. De vraagstelling is meestal echter voldoende duidelijk en eenduidig in overeenstemming met de</p>

	<p>vakfichedoelstelling, zodat een verbetering niet aan de orde is. Kandidaten krijgen in principe op elke bedenking een antwoord. Dit gebeurt steeds minder met een standaardantwoord en steeds meer aan de hand van doelgerichte feedback waarmee de kandidaat het eigen leerproces kan bijsturen. Dit proces staat nog aan het begin van een ontwikkelingstraject.</p> <p>De vakgroep onderzoekt op welke wijze de inzagemomenten aan transparantie kunnen winnen. Met externe partners werkt zij aan een traject over 'atomische feedback' waarbij een evenwicht wordt gezocht tussen gestandaardiseerde feedback en feedback op maat van de kandidaat. De haalbaarheid van deze methode binnen de organisatie is daarbij een belangrijke factor.</p>
<p>Kwaliteitsbewaking van de examinering</p>	
<p>Vakgroepwerking <i>Expertiseopbouw</i> <i>Expertise-uitwisseling</i> <i>Kwaliteitsbewaking</i> <i>Innovatie</i></p>	<p>De vakgroep bestaat uit een klein aantal medewerkers onder de leiding van een vakverantwoordelijke. De vakgroep wiskunde is een onderdeel van de cluster STEM en is vertegenwoordigd in heel wat interne en externe werkgroepen en overleggen. Zo is de vakgroep vertegenwoordigd in de recentelijk opgestarte interne werkgroep 'analyse', werkt zij samen met scholen aan een project rond basisgeletterdheid en neemt zij deel aan wetenschappelijke studies rond feedback. Heel wat initiatieven zijn nog in een opstartfase en hebben op dit ogenblik nog een beperkte impact op de eigen toetsingen. De vakgroep werkt aan heel wat taken en neemt heel wat verantwoordelijkheden op en dit is gelet op het beperkt aantal medewerkers geen evidentie. Om de haalbaarheid te bewaken is een prioritering wellicht een noodzaak.</p> <p>De vaste medewerkers doen een beroep op enkele externe medewerkers voor het opstellen van de vragen of het verbeteren van de examens. Deze medewerkers krijgen duidelijke richtlijnen en kunnen rekenen op voldoende ondersteuning. Zo hebben zij toegang tot een inspiratiemap met een overzicht aan oefentypes en voorbeeldvragen. Zij krijgen een doelgerichte aanvangsbegeleiding en de vakverantwoordelijke bewaakt de doeltreffendheid van hun werk. Het vinden en motiveren van betrouwbare externe medewerkers is geen eenvoudige opdracht. Er zijn nogal wat nieuwe medewerkers die de aanvangsbegeleiding volgen en vervolgens afhaken. Het toetsen in een volledig digitale context en conform de verwachtingen van de eindtermen blijkt geen evidentie.</p> <p>De vakgroep verzamelt zinvolle data en analyseert deze grondig. Zij spoort anomalieën in de examens op en past eventueel de vragen aan. De vakgroep houdt een overzicht bij van het aantal meldingen na een inzage van het examen. Het aantal (terechte) opmerkingen is één voorbeeld van data waarop de kwaliteitsbewaking is geënt. De kwaliteitsbewaking is over het algemeen goed tot zeer goed. De vakgroep hanteert zoveel mogelijk gestandaardiseerde (statistische) toetsmethodes en maakt veelal gebruik van vaste sjablonen, bijvoorbeeld voor de bespreking van recent afgenomen examens. De resultaten van de analyses geven aanleiding tot het bijsturen van afspraken of documenten indien nodig. Een groeikans voor de kwaliteitsontwikkeling is het formuleren van nog meer doelgerichte criteria voor het bewaken van de afstemming van elke</p>

	<p>vraag op de eindtermen of de eindtermen basisgeletterdheid. Deze criteria zijn op dit ogenblik te weinig fijnmazig om dit te verzekeren.</p> <p>Ondanks de bovenvermelde werkpunten is de afstemming van de evaluatie op de eindtermen en de systematiek van de toetsing een kwaliteitsbaken voor het Vlaamse wiskundeonderwijs.</p>
--	---

6.3 Geschiedenis in de derde graad aso

Beoordeling:	
<p>De toetsontwikkeling, toetsafname en beoordeling, de evaluatie van de toetsen en de inzage voor geschiedenis in de derde graad aso gebeurt kwaliteitsvol. Bij de ontwikkeling en beoordeling van de examens vormen validiteit, betrouwbaarheid, authenticiteit, transparantie en gebruiksvriendelijkheid de kwaliteitscriteria. Bij de toetsontwikkeling is een meer gerichte afstemming op het gevalideerd doelenkader en de daaraan gekoppelde vakfiche een werkpunt. Ook de toetsing van historische vaardigheden, in het bijzonder vaardigheden in verband met de methodologische onderbouwing voor geschiedenis blijft een aandachtspunt.</p> <p>De vakgroep onderzoekt systematisch en cyclisch de kwaliteit van de examens. Ze kan hierbij nog meer de inhoudelijke expertise van externen betrekken.</p>	
Kwaliteit van de examinering	
<p>Toetsontwikkeling</p> <p><i>Validiteit</i></p> <p><i>Betrouwbaarheid</i></p> <p><i>Haalbaarheid</i></p> <p><i>Transparantie en gebruiksvriendelijkheid</i></p> <p><i>Authenticiteit</i></p>	<p>De vakgroep werkt de toetsvragen uit in de vorm van een toetsmatrijs die de vragen koppelt aan de vakfiche en de eindtermen geschiedenis. Hoewel de vakfiche per onderdeel een reeks van eindtermen oplijst, koppelt de vakgroep die eindtermen niet afzonderlijk aan een bepaalde toetsvraag. Bovendien komen niet alle eindtermen aan bod in elk examenscenario. Daardoor ontbreekt een volledig zicht op de realisatie van de eindtermen geschiedenis. Een meer doelgerichte focus op met welk(e) vraag(type) welke eindterm het best geëvalueerd wordt, is dus een werkpunt. De vakgroep kan daarbij heel gericht de toetsing van een beperkter aantal eindtermen koppelen aan een toetsvraag.</p> <p>Vaardigheden in verband met de methodologische onderbouwing van geschiedenis zoals de verzameling en bevraging van historisch informatiemateriaal, historische redenering en historische rapportering komen beperkt aan bod. De vakfiche vermeldt dat de kandidaten op gevarieerd bronnenmateriaal de methode van de historische kritiek moeten toepassen én op basis van die methode het eigen onderzoek moeten bijsturen. Nochtans ontbreekt dit in de toetsmatrijs. Een enkele toetsvraag is niet gebaseerd op de vakfiche.</p> <p>Elke toetsvraag wordt in de toetsmatrijs geïnventariseerd onder verschillende beheersingsniveaus (reproduceren, begrijpen, toepassen, analyseren en evalueren). Hoewel deze beheersingsniveaus niet gebaseerd</p>

zijn op de eindtermen of de vakfiche, vormen ze wel een zinvolle categorisatie en zijn ze voldoende gedifferentieerd.

De vakgroep stelt de itembank met toetsvragen samen aan de hand van lesmethodes, websites van buitenlandse universiteiten of andere internationale organisaties. Ze screent de itembank met een organisatiebrede kijkwijzer of via steekproeven op het clusteroverleg op niet-inhoudelijke aspecten. Screening op inhoudelijk vlak gebeurt op vraag van de vakverantwoordelijke door een externe. Er zijn initiatieven om in de toekomst de betrouwbaarheid van de vragen sterker te bewaken, onder meer via de 'gids voor toetsontwikkeling', via de aanwerving van opsteller-screeners van vragen en via een databank van gevalideerde toetsvragen. Het is een ontwikkelkans de correctoren te betrekken bij de screening van de toetsvragen.

De examens verlopen volledig digitaal, zijn voldoende omvangrijk en de instructies bij de toetsvragen zijn doorgaans eenduidig. Er is een afwisseling van gesloten en open vragen. Gevarieerd bronnenmateriaal met vooral beeldmateriaal (kaarten en afbeeldingen) wordt gericht bevraagd. Causaliteit en bruikbaarheid van historische bronnen komen aan bod. Door bij gesloten vragen argumentatie van het gekozen antwoord te betrekken in de vraagstelling, kan de raadkans worden geminimaliseerd. Sommige vragen zijn multi-interpretabel.

De kandidaten krijgen op het examen een literatuuropdracht. Om die voor te bereiden, ontvangen ze een aantal teksten die ze voor het examen doornemen, maar niet mogen meenemen naar het examen. Het doel van de opdracht is te toetsen of de kandidaten informatie uit een artikel correct verwerven en of ze verbanden kunnen leggen met de leerinhouden van de vakfiche. Ook toetst de literatuuropdracht het argumenteren van de kandidaat. Dit sluit aan bij wat de eindtermen bedoelen met inzichtverwerving en het productief toepassen van kennis en inzichten. Het is een groeikans de literatuuropdracht ook te benutten voor het toetsen van specifieke historische vaardigheden, in het bijzonder in het kader van historische vraagstelling, reflecteren over bronnen en historische beeldvorming.

In de vakfiche is een helder overzicht opgenomen van de scores op de verschillende onderdelen van de toets. Bij open vragen worden de kandidaten via een schrijfkader geleid naar verwachte onderdelen van het antwoord. Kandidaten worden betrokken bij de evaluatie door de mogelijkheid om zelf een kunststroming te kiezen die ze op het examen moeten herkennen uit verschillende afbeeldingen en waarvan ze de kenmerken moeten aanduiden op de gekozen afbeelding.

Onderlinge verbanden tussen historische samenlevingen en hun kenmerken komen aan bod in de syntheseopdracht en de literatuuropdracht. Het is

	<p>onduidelijk hoe de kandidaten zich kunnen voorbereiden op de syntheseopdracht. De vakfiche vermeldt hierover niets. Vragen waarbij aan de kandidaten in de introducerende tekst wordt gevraagd “een les te ontwerpen”, sluiten niet aan bij het doelpubliek.</p>
<p>Toetsafname en beoordeling <i>Validiteit</i> <i>Betrouwbaarheid</i> <i>Haalbaarheid</i> <i>Transparantie en gebruiksvriendelijkheid</i> <i>Authenticiteit</i></p>	<p>Per jaar zijn er zes examenmomenten voor het programma van geschiedenis in de derde graad aso, met telkens drie sessies per dag. De toetsafname gebeurt volledig digitaal.</p> <p>De examenduur van 120 minuten blijkt voldoende te zijn. Kandidaten met specifieke zorgnoden krijgen 30 minuten langer de tijd om het examen te maken. Het is niet duidelijk waarom deze maatregel niet voor alle kandidaten geldt. Sommige kandidaten krijgen nog extra ondersteuning. De doeltreffendheid van de ondersteunende maatregelen wordt niet onderzocht.</p> <p>De vakverantwoordelijke is tijdens de examens bereikbaar voor de toezichters voor toetstechnische vragen, zoals vragen over bijvoorbeeld onleesbare afbeeldingen in het examen. Inhoudelijke problemen komen ter sprake op het wekelijkse incidentenoverleg en kunnen aanleiding geven tot een heroverweging van de cijfers.</p> <p>Voor open vragen stelt de vakverantwoordelijke aan de correctoren een standaardjabloon of beoordelingswijzer ter beschikking. Dat bevordert de gelijkgerichtheid.</p>
<p>Evaluatie van de toets <i>Validiteit</i> <i>Betrouwbaarheid</i> <i>Haalbaarheid</i> <i>Transparantie en gebruiksvriendelijkheid</i> <i>Authenticiteit</i></p>	<p>De gemiddelde score voor de examens geschiedenis derde graad aso is laag, maar ligt in de lijn van de algemene slaagpercentages voor de derde graad aso bij de examencommissie. Cijfers over het aantal examenbeurten dat een kandidaat benut om te slagen, worden (nog) niet structureel op organisatieniveau verzameld.</p> <p>De vakverantwoordelijke analyseert op eigen initiatief de afgelegde examens. Via itemanalyse onderzoekt ze systematisch de betrouwbaarheid van de examens, evenals de betrouwbaarheid en het onderscheidend vermogen van de individuele items. Ze benut die analyse voor bijstellingen van de toetsvragen. Het is een groeikans de interpretatie van de analyse te overleggen met andere inhoudelijke experts zoals correctoren.</p> <p>De vakverantwoordelijke betreft externe correctoren wel bij de screening van open vragen in afgelegde examens. Ze krijgen ook de kans om een ticket aan te maken voor het incidentenoverleg.</p>
<p>Inzage <i>Haalbaarheid</i> <i>Transparantie</i></p>	<p>De inzage in de examens verloopt conform de organisatie van de inzage voor alle vakken. Enkel kandidaten die niet geslaagd zijn, kunnen op geplande inzagemomenten hun examen inkijken.</p>

	<p>De vakverantwoordelijke inventariseert per kandidaat de vooraf ingediende opmerkingen bij het examen en de feedback van haarzelf op die opmerkingen, waarbij ook inhoudelijke feedback wordt genoteerd door aan te geven wat er fout liep en wat het correcte antwoord is. Ook registreert ze de opmerkingen van de kandidaten in het kader van kwaliteitsontwikkeling en die kunnen leiden tot bijsturing van toetsvragen of van het beoordelingsmodel bij die vragen.</p> <p>De vakverantwoordelijke betreft correctoren (beperkt) bij de proces van inzage met name als de opmerking(en) terecht bevonden worden en eventueel leiden tot een aanpassing van de cijfers.</p>
Kwaliteitsbewaking van de examinering	
<p>Vakgroepwerking <i>Expertiseopbouw</i> <i>Expertise-uitwisseling</i> <i>Kwaliteitsbewaking</i> <i>Innovatie</i></p>	<p>De vakgroep geschiedenis is samengesteld uit één interne medewerker die vakverantwoordelijke is en zes externe correctoren. De vakverantwoordelijke lanceerde recent met beperkt succes via sociale media een oproep voor freelance opstellers van toetsvragen geschiedenis.</p> <p>Er is geen structureel overleg tussen alle correctoren en de vakverantwoordelijke. Er is ook geen structurele expertise-uitwisseling. De correctoren krijgen een zeer beperkte rol in de kwaliteitsontwikkeling en -bewaking. Er is naar aanleiding van de evaluaties een één-op-één overleg - vaak via mail - met de vakverantwoordelijke. De correctoren krijgen niet systematisch feedback op hun functioneren. Uit een gesprek met een externe medewerker blijkt dat de opdracht binnen de examencommissie hem aanzet tot professionalisering over evaluatiepraktijk. Correctoren met een lesopdracht in het secundair onderwijs ervaren hun engagement in de examencommissie ook als een win-winsituatie.</p> <p>De vakgroep beschikt over voldoende zelfevaluerend vermogen, zoals onder meer blijkt uit de zelfevaluatie. Er bestaat een - door de vorige vakverantwoordelijke opgestelde - visietekst over geschiedenis en de evaluatie van historisch denken bij de examencommissie. Hierin wordt geanticipeerd op de nieuwe ontwikkelingen binnen de sleutelcompetentie 'historisch bewustzijn' in de eerste en de tweede graad van het secundair onderwijs.</p>

6.4 Burgerschap en Maatschappij in de eerste graad A-stroom

Beoordeling:

De toetsontwikkeling, toetsafname, beoordeling, de evaluatie van de toetsen en de inzage voor Burgerschap en Maatschappij in de eerste graad A-stroom gebeurt kwaliteitsvol. Bij de ontwikkeling en beoordeling van de examens vormen validiteit, betrouwbaarheid, authenticiteit, transparantie en gebruiksvriendelijkheid de kwaliteitscriteria.

Het onderzoek Burgerschap en Maatschappij richtte zich exemplarisch op het onderdeel burgerschapscompetenties. Een werkpunt in de toetsontwikkeling voor burgerschap is het opnemen in de evaluatie van alle onderdelen van de vakfiche voor burgerschap, met name ook de aspecten in verband met politiek en kinder- en mensenrechten.

De vakgroep onderzoekt systematisch en cyclisch de kwaliteit van de examens. Daarbij kan ze sterker het discriminerend vermogen van de toetsvragen bewaken. Dat is op dit ogenblik te laag. Ze kan ook nog meer inhoudelijke expertise van externen betrekken.

Kwaliteit van de examinering.

<p>Toetsontwikkeling <i>Validiteit</i> <i>Betrouwbaarheid</i> <i>Haalbaarheid</i> <i>Transparantie en gebruiksvriendelijkheid</i> <i>Authenticiteit</i></p>	<p>In de toetsmatrijs is er een koppeling van de componenten van de vakfiche Burgerschap en Maatschappij ('ik als persoon', 'ik en de anderen', 'ik en de samenleving' en 'een onderzoeksopdracht') aan de eindtermen met een zogenaamd transversaal karakter.</p> <p>De complexe eindtermen burgerschap zijn versnipperd en verspreid over de onderdelen 'Ik en de anderen' voor de aspecten van identiteit (ET 7.1), omgaan met verschillen (ET 7.3, 7.4, 7.6), omgaan met conflicten (ET 7.5), een mening onderbouwen (ET 7.7) en duurzaam consumeren (ET 7.12) en over 'Ik en de samenleving' voor de aspecten maatschappelijke domeinen (ET 7.14), politiek (ET 7.10, 7.15 en 7.18), rechten van de mens en het kind (ET 7.17), duurzame ontwikkeling en ondernemingszin (ET 7.9). Hoewel ET 7.13 (duurzaamheid op lokale niveau) wordt vermeld in de vakfiche, wordt de eindterm niet vermeld in de toetsmatrijs.</p> <p>Eindtermen burgerschap worden ook gekoppeld aan andere vakfiches, met name Nederlands (ET 7.7), Frans (ET 7.2 (nochtans een attitudinaal doel), 7.3, 7.7), natuurwetenschappen en techniek (ET 7.12 en 7.13), aardrijkskunde (ET 7.9, 7.12, 7.13 en 7.14) en geschiedenis (ET 7.4 en 7.7). Uit gesprekken blijkt dat die vakken de burgerschapscompetenties niet doelgericht evalueren.</p> <p>De vakgroep inventariseert elke toetsvraag onder verschillende beheersingsniveaus die grotendeels sporen met de taxonomie van Bloom (begrijpen, toepassen, analyseren, beoordelen (in plaats van evalueren bij Bloom), creëren) en naar moeilijkheidsgraad (laag, gemiddeld, hoog). Voor de vragen omtrent burgerschap staan er geen vragen met als beheersingsniveau beoordelen en creëren en met de hoogste moeilijkheidsgraad in de inventaris.</p> <p>De toetsmatrijs geeft duidelijk aan hoeveel vragen er per rubriek en per item aanwezig zijn in de databank, maar niet hoeveel vragen er voor een bepaald beheersingsniveau in de databank beschikbaar zijn. Voor burgerschap schommelt het aantal vragen tussen 0 (politiek: democratische besluitvorming) en 11 (omgaan met verschillen: diversiteit of onverdraagzaamheid).</p> <p>Het onderdeel 'ik en de samenleving' (maatschappelijke domeinen, inspraak, democratische besluitvorming, rechten van de mens en het kind) wordt niet in elk examenscenario bevraagd. Bovendien weegt dit onderdeel minder door in de evaluatie dan de andere onderdelen.</p>
--	---

	<p>De screening van de examens(vragen) gebeurt door minstens drie verschillende actoren onder meer op basis van de 'gids voor toetsontwikkeling'. Toetsontwikkeling en screening gebeuren tot nu toe volledig intern, er zijn plannen om in de toekomst ook externen te betrekken. Er staat een project op stapel om via intervisie ook niet-vakcollega's naar de vragen te laten kijken.</p> <p>Het examen op basis van de vakfiche Burgerschap en Maatschappij heeft steeds hetzelfde format. De vakgroep werkt met vijf verschillende scenario's. Het examen bestaat standaard uit 40 gesloten vragen, waarvan in principe volgens het examenmodel 16 vragen gebaseerd zijn op een of meerdere eindtermen burgerschap.</p> <p>De vakfiche geeft voor elk item van de toets een voorbeeldvraag. Daardoor is de voorspelbaarheid van de toets erg groot. Dat verklaart mogelijk de hoge slaagpercentages voor het examen Burgerschap en Maatschappij (november 2021: 92 % tegenover 79 % slaagpercentage voor geheel van de examens in de A-stroom).</p> <p>Het examen is gebruiksvriendelijk. Via de vakfiche wordt duidelijk gecommuniceerd hoeveel de verschillende componenten in het eindtotaal voor het vak doorwegen. Het audiovisueel materiaal dat bij het examen wordt gebruikt kan, kan nog aan kwaliteit winnen (beeld, geluid, taal). De vakgroep neemt het kwaliteitscriterium authenticiteit met betekenisvolle en realistische situaties ter harte. Elke vraag start vanuit een concrete situatie of context die herkenbaar is voor de kandidaten in een niet-schoolse context. De vakgroep gaat verder op zoek naar nog meer actuele contexten, aangepast aan het doelpubliek.</p>
<p>Toetsafname en beoordeling <i>Validiteit</i> <i>Betrouwbaarheid</i> <i>Haalbaarheid</i> <i>Transparantie en gebruiksvriendelijkheid</i> <i>Authenticiteit</i></p>	<p>Het examen Burgerschap en Maatschappij is tot op heden negen keer georganiseerd. De examenduur van 120 minuten blijkt voldoende te zijn. Kandidaten met specifieke zorgnoden krijgen 30 minuten langer de tijd om het examen te maken. Het is niet duidelijk waarom deze maatregel niet voor alle kandidaten geldt. De doeltreffendheid van de ondersteunende maatregelen wordt niet onderzocht.</p> <p>De vakverantwoordelijke is tijdens de examens bereikbaar voor de toezichters. Inhoudelijke problemen komen ter sprake op het wekelijkse incidentenoverleg en kunnen aanleiding geven tot een heroverweging van cijfers. De beoordeling gebeurt volledig digitaal en automatisch.</p>
<p>Evaluatie van de toets <i>Validiteit</i> <i>Betrouwbaarheid</i> <i>Haalbaarheid</i> <i>Transparantie en gebruiksvriendelijkheid</i> <i>Authenticiteit</i></p>	<p>De gemiddelde score voor de examens Burgerschap en Maatschappij ligt erg hoog. Cijfers over het aantal examenbeurten dat een kandidaat benut om te slagen, worden (nog) niet structureel op organisatieniveau verzameld. Er worden geen externen betrokken bij de correctie.</p> <p>De vakgroep analyseert de examenresultaten uitgebreid, ook al is het aantal kandidaten beperkt (ca. 25 kandidaten per examen) wat de betrouwbaarheid</p>

	van de analyse ongunstig kan beïnvloeden. Vragen rond burgerschap blijken een lage RIT-waarde te hebben, wat aangeeft dat het onderscheidend vermogen van die vragen beperkt is.
Inzage <i>Haalbaarheid</i> <i>Transparantie</i>	Enkel kandidaten die niet slaagden voor een examen, mogen gebruik maken van het inzagemoment in het examencentrum. Omdat tot nu toe bijna alle kandidaten slaagden voor het examen Burgerschap en Maatschappij, werd hiervan nog geen gebruik gemaakt.
Kwaliteitsbewaking van de examinering	
Vakgroepwerking <i>Expertiseopbouw</i> <i>Expertise-uitwisseling</i> <i>Kwaliteitsbewaking</i> <i>Innovatie</i>	<p>De vakgroep Burgerschap en Maatschappij werd pas recent opgericht in het kader van de modernisering van het secundair onderwijs.</p> <p>De vakgroep ontwikkelde een vakfiche, toetsmatrijs en vragendatabank. De vakfiche is afgestemd op de eindtermen met een zogenaamd transversaal karakter.</p> <p>In september 2022 kreeg de vakgroep een nieuwe vakverantwoordelijke. Alle leden van de vakgroep zijn interne medewerkers.</p> <p>De vakgroep heeft een goed reflectief vermogen en schuift volgende prioriteiten en groeikansen naar voren: vragen up-to-date houden conform de afspraken van de 'gids voor toetsontwikkeling'; vragen ontwikkelen in verband met democratische besluitvorming; actuele contexten aansluitend bij het doelpubliek integreren in de examens; het discriminerend vermogen van de examens verhogen; nieuwe externe medewerkers aantrekken.</p> <p>Deze prioriteiten en groeikansen sporen met de conclusies vanuit het vakonderzoek.</p>

6.5 Wetenschappen in de eerste graad B-stroom

Beoordeling	
<p>De toetsontwikkeling, toetsafname, beoordeling en evaluatie van de toets vertonen zowel een aantal sterke punten als ontwikkelkansen. Algemeen wegen de ontwikkelkansen zwaarder door. Voor de kandidaten zijn de procedure en de mogelijkheden tot inzage van de examens voldoende duidelijk. Het onderzoek toont aan dat de kwaliteitsbewaking van de examinering onvoldoende garanties biedt dat het examen en de vragen zijn afgestemd op de doelen van de vakfiche en op de eindtermen. De leden van de cluster STEM beschikken over het nodige reflectief vermogen en zijn zeer geëngageerd om de vermelde uitdagingen aan te gaan.</p>	
Kwaliteit van de examinering	
Toetsontwikkeling <i>Validiteit</i> <i>Betrouwbaarheid</i>	De toetsontwikkeling gebeurt conform de richtlijnen op basis van een toetsmatrijs. Voor een aantal onderdelen is het beschikbare aantal vragen veeleer beperkt. In de verschillende scenario's worden wel

<p> <i>Haalbaarheid</i> <i>Transparantie</i> <i>Authenticiteit</i> <i>Betrokkenheid</i> </p>	<p>steeds alle onderdelen bevroegd. Het domein over levende natuur krijgt een beduidend groter gewicht in het puntentotaal dan de domeinen materie en energie.</p> <p>De digitale examens bevatten meestal eenduidige en duidelijke instructies. Voor de vraagstelling stellen zich nog een aantal werkpunten. Een groot aantal vragen zijn nog onvoldoende afgestemd op de doelen van de vakfiches en/of op de eindtermen. De examens bevatten uitsluitend verschillende types gesloten vragen die automatisch gecorrigeerd worden. Het geselecteerde vraagtype correspondeert niet altijd met het handelingswerkwoord van het doel. Een aantal vragen zijn bovendien inhoudelijk niet correct of voor interpretatie vatbaar, missen essentiële informatie of kunnen op vlak van taal geoptimaliseerd worden. Hierdoor komt de betrouwbaarheid in het gedrang. Ook de lay-out van sommige vragen kan voor de kandidaten overzichtelijker en meer gebruiksvriendelijk gemaakt worden. De meeste vragen sluiten aan bij de leefwereld van de kandidaten.</p> <p>De kandidaten krijgen een onderzoekopdracht maar deze wordt niet geëvalueerd. Ook de bijhorende doelen worden veeleer beperkt en vooral theoretisch geëvalueerd. De examencommissie beargumenteert deze keuze vanuit het oogpunt van haalbaarheid. Door de onderzoeksvaardigheden echter op deze manier te evalueren laat ze nog kansen liggen om te komen tot een meer authentieke en brede evaluatie.</p>
<p> Toetsafname en beoordeling <i>Validiteit</i> <i>Betrouwbaarheid</i> <i>Haalbaarheid</i> <i>Transparantie</i> <i>Authenticiteit</i> <i>Betrokkenheid</i> </p>	<p>Er zijn duidelijke afspraken over de organisatie van de examens. Kandidaten zijn tijdig op de hoogte van het verloop van het examen, van de leerinhouden en van het gebruik van toegelaten hulpmiddelen. Kandidaten met specifieke zorgnoden kunnen mits het voorleggen van een attest gebruikmaken van compenserende maatregelen. Deze kandidaten krijgen automatisch ook meer tijd om het examen af te leggen. Het is een uitdaging om de doeltreffendheid van de maatregelen te onderzoeken.</p> <p>Het werken met gesloten digitale examens heeft organisatorische en tijdbesparende voordelen. Het nadeel is echter de beperkte keuze aan evaluatievormen bij het afstemmen van de evaluatie op het beheersingsniveau van de doelen. Voor het evalueren van de onderzoeksvaardigheden zijn de gebruikte evaluatievormen onvoldoende toereikend.</p>
<p> Evaluatie van de toets <i>Validiteit</i> <i>Betrouwbaarheid</i> <i>Haalbaarheid</i> <i>Transparantie</i> <i>Authenticiteit</i> <i>Betrokkenheid</i> </p>	<p>De vakgroep besteedt aandacht aan de evaluatie van de toetsvragen in het teken van de kwaliteitsverbetering van de examinering. Alle vragen worden tweemaal intern gescreend. In een eerste fase bij opname in de vragendatabank en in een tweede fase als deel van een examen. De screening gebeurt in beide fases door één en dezelfde persoon. De vakverantwoordelijke beseft dat hierdoor de kwaliteitsbewaking aan betrouwbaarheid inboet. Ze plant een nieuwe screeningsverdeling</p>

	<p>maar wijst op het beperkte aantal vakgroepleden met specifieke expertise. De screenings gebeuren op basis van de rubrieken validiteit, betrouwbaarheid, authenticiteit, transparantie, vorm/media, vraagtypes en metadata/scoring. De rubrieken zijn nog niet voldoende vertaald in verfijnde en vakspecifieke criteria. Ze zijn in het gebruikte screeningsdocument voor de tweede fase ook niet voldoende zichtbaar opgenomen. De screening kan over het algemeen verscherpt worden door doelgerichter de afstemming op de vakfiche en op de eindtermen te bewaken. In de tweede fase van de screening wordt ook minder aandacht besteed aan het geheel van het examen. De vakgroep vertrouwt er immers op dat de ontwikkelde scenario's in de toetsmatrijs aanleiding geven tot valide en betrouwbare examens. Het is voor de vakgroep een uitdaging om ook de kwaliteit van de toetsmatrijs te onderzoeken.</p> <p>Het aantal deelnemers aan het examen is veeleer gering. De vakverantwoordelijke analyseert zeer beperkt de afgenomen examens. Het aantal geslaagde kandidaten gekoppeld aan een bepaald scenario van de toetsmatrijs wordt geregistreerd.</p>
<p>Inzage <i>Transparantie</i></p>	<p>De niet-geslaagde kandidaten kunnen in het examencentrum een inzagemoment plannen. Ze kunnen het juiste antwoord van de digitale gesloten vragen nagaan. Tijdens de inzage mogen de kandidaten opmerkingen formuleren. Omdat bijna alle kandidaten slagen voor het examen zijn er volgens de vakverantwoordelijke de afgelopen tijd nog geen inzages doorgegaan.</p>
<p>Kwaliteitsbewaking van de examinering</p>	
<p>Vakgroepwerking <i>Expertiseopbouw</i> <i>Expertise-uitwisseling</i> <i>Kwaliteitsbewaking</i> <i>Innovatie</i></p>	<p>De vakverantwoordelijke natuurwetenschappen maakt deel uit van de cluster STEM. Ze coördineert voor chemie en natuurwetenschappen alle fasen van de toetscyclus en voert ook zelf verschillende taken (o.a. toetsontwikkelaar en kwaliteitsbewaker) uit. Een ander lid van de cluster staat in voor de screening van de vragen. Bij het opstellen van de examenvragen is momenteel één externe medewerker betrokken. De werving van externen gebeurt via centrale oproepen en netwerking, maar verloopt soms moeizaam.</p> <p>Het formele overleg binnen de cluster STEM gebeurt meermaals per jaar. De clusterverantwoordelijke maakt hiervoor een planning op. Ze neemt ook deel aan het clusteroverstijgend overleg van het team toetsing en bewaakt dat belangrijke punten van dit overleg doorsijpelen. Op het clusteroverleg wordt ruimte gemaakt om expertise uit te wisselen. De leden van de cluster STEM participeren in verschillende werk - of projectgroepen en bewaken mee de samenhang in de organisatie. Er is ook overleg met diverse externe experts uit het brede onderwijsveld. De verschillende overlegmomenten en de deelname aan nascholingen dragen bij tot de professionalisering van de medewerkers. Het is voor de cluster wel een uitdaging om bij de uitvoering en de opvolging van geplande acties meer te vertrekken</p>

	<p>vanuit operationele doelen met beoogde effecten en met een duidelijk tijds kader.</p> <p>De externe medewerkers krijgen duidelijke richtlijnen en kunnen rekenen op voldoende ondersteuning. De communicatie met de vakverantwoordelijke verloopt vlot en laagdrempelig. Op de dag van de examencommissie is er jaarlijks een aanbod van workshops. De interne professionalisering voor de externe medewerkers kan echter doelgerichter worden vormgegeven.</p> <p>De cluster staat open voor innovatie. Zo zijn er een aantal beloftevolle initiatieven gepland zoals het invoeren van een nieuw digitaal vraagtype en van horizontale correctie voor open vragen en het verder optimaliseren van de kwaliteitsbewaking bij het screenen en beoordelen van de vragen.</p> <p>Clusteroverstijgende intervisie over afgelopen examens is een waardevol recent initiatief binnen de kwaliteitsbewaking. Er is vooral aandacht voor taal, lay-out en vraagtype. Het is nog te vroeg om effecten van dit initiatief vast te stellen. De intervisie kan versterkt worden door ook de afstemming van de vragen op de doelen van de vakfiche en op de eindtermen grondiger mee te nemen.</p> <p>De vakverantwoordelijke kent het merendeel van de werkpunten. Dit blijkt uit een zelfevaluatiedocument. De leden van de cluster STEM beschikken over het nodige reflectief vermogen en zijn zeer geëngageerd om de vermelde uitdagingen aan te gaan.</p>
--	--

6.6 Chemie in de derde graad aso Economie-Wetenschappen, Latijn-Wetenschappen, Moderne Talen-Wetenschappen en Wetenschappen-Wiskunde

Beoordeling	
<p>De toetsontwikkeling, toetsafname, beoordeling en evaluatie van de toets vertonen zowel een aantal sterke punten als ontwikkelkansen. Algemeen wegen de sterke punten zwaarder door. Voor de kandidaten zijn de procedure en de mogelijkheden tot inzage van de examens voldoende duidelijk. Het onderzoek toont aan dat de gehanteerde kwaliteitsbewaking van de examinering voor de meeste aspecten systematisch gebeurt. De betrouwbaarheid van de kwaliteitsbewaking kan nog verder versterkt worden om te garanderen dat het examen en de vragen steeds voldoende afgestemd zijn op de doelen van de vakfiche en op de eindtermen. De leden van de cluster STEM beschikken over het nodige reflectief vermogen en zijn zeer geëngageerd om de vermelde uitdagingen aan te gaan.</p>	
Kwaliteit van de examinering	
<p>Toetsontwikkeling</p> <p><i>Validiteit</i></p> <p><i>Betrouwbaarheid</i></p> <p><i>Haalbaarheid</i></p>	<p>De toetsontwikkeling gebeurt op basis van een toetsmatrijs. In de verschillende scenario's worden steeds alle onderdelen van de vakfiche bevraagd. Er wordt vastgelegd hoeveel de verschillende onderdelen</p>

<p><i>Transparantie</i> <i>Authenticiteit</i> <i>Betrokkenheid</i></p>	<p>doorwegen in het eindtotaal. Bepaalde onderdelen van de vakfiche worden geclusterd tot grotere gehelen.</p> <p>De digitale examens bevatten meestal eenduidige en duidelijke instructies. De toetsen zijn over het algemeen voldoende representatief voor de vakinhoudelijke doelen van de vakfiche. Dit is mede dankzij het schriftelijke deel van het examen. Een aantal vragen op toetsen zijn niet rechtstreeks te linken aan de formulering van de doelen van de vakfiche. Soms worden meerdere doelen geëvalueerd in één vraag, wat af en toe aanleiding geeft tot een minder betrouwbare kettingvraag. Het geselecteerde vraagtype correspondeert voor de vakinhoudelijke doelen meestal met het gewenste beheersingsniveau. De lay-out van de vragen is verzorgd. Eerder een beperkt aantal vragen sluiten aan bij de leefwereld van de kandidaten.</p> <p>De vakgroep evalueert de specifieke eindtermen van de onderzoekscompetentie (SETOC) wetenschappen op het examen biologie 3ASO. Het onderdeel onderzoekscompetentie telt mee voor 5% van het geheel van het examen biologie 3ASO. De evaluatie peilt nog te veel naar de inhoudelijke doelen biologie en is onvoldoende afgestemd op de doelen over de onderzoekscompetentie. Door deze versnipperd en eerder theoretisch te evalueren laat de examencommissie nog kansen liggen om te komen tot een meer authentieke en brede evaluatie. Ze beargumenteert deze keuze vanuit het oogpunt van haalbaarheid.</p>
<p>Toetsafname en beoordeling <i>Validiteit</i> <i>Betrouwbaarheid</i> <i>Haalbaarheid</i> <i>Transparantie</i></p>	<p>Er zijn duidelijke afspraken over de organisatie van de examens. Kandidaten zijn tijdig op de hoogte van het verloop van het examen, van de leerinhouden en van het gebruik van toegelaten hulpmiddelen zoals het formulier. In de vakfiche vinden de kandidaten een verklarende lijst van de gebruikte handelingswerkwoorden in de doelen. Dit verhoogt de transparantie van de evaluatie.</p> <p>Op het examen worden conform de toetsmatrijs bepaalde onderdelen van de vakfiche geclusterd tot een groter geheel. Voor de kandidaat is duidelijk welke onderdelen geclusterd worden. Het is echter voor het afleggen van het examen niet duidelijk hoeveel de afzonderlijke onderdelen meetellen in het eindtotaal. Enkel de gewichten van de grotere gehelen worden transparant aan de kandidaten meegedeeld. Bij bepaalde onderdelen zoals zuur-base en redoxreacties worden in de scenario's ook accenten gelegd die niet transparant aan de kandidaat worden gecommuniceerd.</p> <p>Kandidaten met specifieke zorgnoden kunnen mits het voorleggen van een attest gebruikmaken van compenserende maatregelen. Deze kandidaten krijgen automatisch ook meer tijd om het examen af te leggen. Het is een uitdaging om de doeltreffendheid van de maatregelen te onderzoeken.</p> <p>Het werken met gesloten digitale examens heeft organisatorische en tijdbesparende voordelen. Het nadeel is echter de beperkte keuze aan evaluatievormen bij het afstemmen van de evaluatie op het</p>

	<p>beheersingsniveau van de doelen. Dit wordt deels opgevangen door een veeleer beperkt aantal open digitale vragen en het schriftelijke gedeelte. Voor het evalueren van onderzoeksvaardigheden en de onderzoekscompetentie zijn de gebruikte evaluatievormen onvoldoende toereikend.</p> <p>De digitale gesloten vragen worden automatisch gecorrigeerd. De correctoren beschikken over een uitgebreide beoordelingswijzer om de digitale open vragen en het schriftelijke gedeelte zo gelijkgericht mogelijk en betrouwbaar te verbeteren. De correctiesleutel bevat duidelijke algemene richtlijnen en per vraag de modeloplossing, een puntenverdeling en soms ook bijkomende informatie zoals mogelijk correcte alternatieve oplossingen. Bij twijfel contacteren de meeste correctoren de vakverantwoordelijke die door het geven van duidelijke richtlijnen de betrouwbaarheid van de beoordeling bewaakt. De externe correctoren dienen de toegekende scores niet te onderbouwen. Hiermee laat de examencommissie nog kansen liggen om efficiënter effectieve feedback aan de kandidaten te bezorgen. Het bemoeilijkt ook de kwaliteitsbewaking van het correctieproces. De correctoren moeten omwille van technische of praktisch-organisatorische redenen soms lang wachten op de scans met de antwoorden van de kandidaten. In de praktijk is er hierdoor dan ook vaak minder correctietijd beschikbaar dan de vooropgestelde drie weken.</p>
<p>Evaluatie van de toets <i>Validiteit</i> <i>Betrouwbaarheid</i> <i>Haalbaarheid</i> <i>Transparantie</i></p>	<p>De vakgroep besteedt aandacht aan de evaluatie van de toetsvragen in het teken van de kwaliteitsverbetering van de examinering. Alle vragen worden tweemaal intern gescreend. In een eerste fase bij opname in de vragendatabank en in een tweede fase als deel van een examen. De screening gebeurt in beide fases door één en dezelfde persoon. De vakverantwoordelijke beseft dat hierdoor de kwaliteitsbewaking aan betrouwbaarheid inboet. Ze plant een nieuwe screeningsverdeling maar wijst op het beperkt aantal vakgroepleden met specifieke expertise. De screenings gebeuren op basis van de rubrieken validiteit, betrouwbaarheid, authenticiteit, transparantie, vorm/media, vraagtypes en metadata/scoring. De rubrieken zijn nog niet voldoende vertaald in verfijnde en vakspecifieke criteria. Ze zijn in het screeningsdocument voor de tweede fase ook niet voldoende zichtbaar opgenomen. De screening kan over het algemeen verscherpt worden door doelgerichter de afstemming op de vakfiche en op de eindtermen te bewaken. In de tweede fase van de screening wordt ook minder aandacht besteed aan het geheel van het examen. De vakgroep vertrouwt er immers op dat de ontwikkelde scenario's in de toetsmatrijs aanleiding geven tot valide en betrouwbare examens. Het is een uitdaging voor de vakgroep om ook de kwaliteit van de toetsmatrijs verder te onderzoeken.</p> <p>Verder onderzoekt de vakverantwoordelijke de betrouwbaarheid van de digitale examens evenals de betrouwbaarheid en het onderscheidend vermogen van de individuele vragen aan de hand van een aantal statistische parameters. Een analyse van de behaalde resultaten en</p>

	<p>antwoorden per individuele kandidaat gebeurt enkel bij kandidaten die net geen 50% behalen. De vakverantwoordelijke analyseert ook de opmerkingen van de deelnemers bij inzage. Dit leidt sporadisch tot het bijsturen van de vragen. Het levert de vakverantwoordelijke ook informatie op over de betrouwbaarheid van de beoordeling door externe correctoren. Een meer systematisch en integraal interbeoordelaarbetrouwbaarheidsonderzoek gebeurt wegens tijdsgebrek voorlopig niet. De vakverantwoordelijke ondernam een aantal pogingen om oorzaken te ontdekken voor de lage slaagcijfers door een analyse van de examens. De vakgroep is er nog niet in geslaagd om voldoende zicht te krijgen op eventuele externe factoren die hierbij een rol kunnen spelen.</p>
<p>Inzage <i>Transparantie</i></p>	<p>De niet-geslaagde kandidaten kunnen in het examen centrum een inzagemoment plannen. Bij de digitale gesloten vragen kunnen ze het juiste antwoord nagaan. Bij de schriftelijke en open vragen kunnen ze ook de oplossing en puntenverdeling inkijken. De kandidaten moeten zelf de koppeling maken tussen hun geformuleerde antwoord, de deelscore en de modeloplossing.</p> <p>Tijdens de inzage mogen de kandidaten opmerkingen formuleren indien ze bijvoorbeeld de correctie van een vraag in twijfel trekken of als volgens hen de vraag niet voldoende gelinkt is aan de vakfiche. De vakverantwoordelijke oordeelt of de betwisting terecht is en past indien nodig de score aan. Elke opmerking wordt beantwoord. Meestal is er ook een beperkte inhoudelijke feedback. Een uitgebreide onderbouwing van de scores en de gemaakte fouten gebeurt enkel in geval van een beroepsprocedure. De opmerkingen worden geregistreerd in het kader van eventuele bijsturing van toetsvragen of van het beoordelingsmodel.</p>
<p>Kwaliteitsbewaking van de examinering</p>	
<p>Vakgroepwerking <i>Expertiseopbouw</i> <i>Expertise-uitwisseling</i> <i>Kwaliteitsbewaking</i> <i>Innovatie</i></p>	<p>De vakverantwoordelijke chemie maakt deel uit van de cluster STEM. Ze coördineert voor chemie en natuurwetenschappen alle fasen van de toetscyclus en voert ook zelf verschillende taken (o.a. toetsontwikkelaar en kwaliteitsbewaker) uit. Een ander lid van de cluster staat in voor de screening van de vragen. Bij de beoordeling van het schriftelijke gedeelte en van de digitale open vragen zijn een aantal externe correctoren betrokken. De werving van externen gebeurt via centrale oproepen en netwerking, maar verloopt soms moeizaam.</p> <p>Het formele overleg binnen de cluster STEM gebeurt meermaals per jaar. De clusterverantwoordelijke maakt hiervoor een planning op. Ze neemt ook deel aan het clusteroverstijgend overleg van het team toetsing en bewaakt dat belangrijke punten van dit overleg doorsijpelen. Op het clusteroverleg wordt ook ruimte gemaakt om expertise uit te wisselen. De leden van cluster STEM participeren in verschillende werk - of projectgroepen en bewaken mee de samenhang in de organisatie. Er is ook overleg met diverse externe experts uit het onderwijsveld. De verschillende overlegmomenten en de deelname aan nascholingen</p>

dragen bij tot de professionalisering van de medewerkers. Het is voor de cluster wel een uitdaging om bij de uitvoering en de opvolging van geplande acties meer te vertrekken vanuit operationele doelen met beoogde effecten en met een duidelijk tijds kader.

De externe medewerkers krijgen duidelijke richtlijnen en kunnen rekenen op voldoende ondersteuning. De communicatie met de vakverantwoordelijke verloopt vlot en laagdrempelig. Op de dag van de examencommissie is er jaarlijks een aanbod van workshops. De interne professionalisering voor de externe medewerkers kan echter doelgerichter worden vormgegeven. Er is geen overleg tussen de externe correctoren onderling. Ze krijgen ook nog niet systematisch feedback over de kwaliteit van hun werk.

De cluster staat open voor innovatie. Zo zijn er een aantal beloftevolle initiatieven gepland zoals het invoeren van een nieuw digitaal vraagtype en van horizontale correctie voor open vragen en het verder optimaliseren van de kwaliteitsbewaking bij het screenen en beoordelen van de vragen.

De vakverantwoordelijke kent het merendeel van de werkpunten. Dit blijkt uit een zelfevaluatie document. De leden van de cluster STEM beschikken over het nodige reflectief vermogen en zijn zeer geëngageerd om de vermelde uitdagingen aan te gaan.

7 Sterke punten

7.1 Organisatieniveau

- De duidelijke visie op de opdracht, op de taakinvulling en op het maatschappelijk belang van de opdracht.
- De heldere procedures en kwaliteitszorg voor de weg die de kandidaat kan volgen van inschrijving tot inzage, voor het doorlopen van het toetsproces en voor de evaluatie van het toetsproces.
- De degelijke, stapsgewijze kwaliteitsborging van de toetsontwikkeling.
- Het stimuleren van de gezamenlijke verantwoordelijkheid bij alle medewerkers om de visie te realiseren.
- Het opzetten van relevante samenwerkingsverbanden en partnerschappen om de eigen expertise te delen en te versterken.
- De projectmatige invulling van de werking vanuit een zorg voor kwaliteitsbewaking.
- De aandacht en openheid voor maatschappelijke ontwikkelingen, actuele gebeurtenissen en externe verwachtingen.
- Het stimuleren van vernieuwing, reflectie en expertisedeling tussen de teamleden.
- De klantvriendelijke communicatiestijl.
- Een doelgerichte kwaliteitsbewaking op basis van diverse kwalitatieve en kwantitatieve bronnen.
- Het duidelijke zicht op de sterke punten en werkpunten.
- Het sterk reflectief vermogen.

7.2 Vakniveau

- De overwegend kwaliteitsvolle toetsontwikkeling en het gebruik van toetsmatrijzen en examenscenario's.
- De duidelijke afspraken en richtlijnen over de organisatie van de examens.
- De zorgvuldig opgebouwde beoordelingswijzers met het oog op een kwaliteitsvolle examinering.
- De eenduidige en ondersteunende afspraken voor correctoren en examinatoren.
- De systematische en cyclische afspraken voor de evaluatie van de toetsvragen in het teken van de kwaliteitsverbetering van de examinering.
- Het reflectief vermogen en engagement van de vakgroep voor de kwaliteitsontwikkeling en -bewaking binnen een open en professionele communicatiecultuur.

8 Ontwikkelkansen

8.1 Organisatieniveau

- De visie een sterkere operationele invulling geven en de doelstellingen en verwachtingen aanscherpen.
- De beeldvorming over de kandidaat en over de doelgroep uitbreiden om de weg die de kandidaat volgt, te optimaliseren.
- Het zorgbeleid afstemmen op het zorgcontinuüm, binnen de grenzen van de mogelijkheden eigen aan het organisatiemodel van de examencommissie.
- Blijvende aandacht opbrengen voor de correcte afstemming tussen toetsvraag en eindterm/vakfiche.
- Het bewaken en opvolgen van de uitvoering van alle procedures van de toetscyclus in alle cluster- en vakgroepen.
- Het versterken van de samenwerking tussen team toetsing en team organisatie en planning.
- Het communicatiebeleid versterken met oog voor de dienstverlening aan de kandidaat.
- De kwaliteitszorg in een aantal vakgroepen versterken.
- Mogelijkheden onderzoeken om slank te toetsen waar het kan en breder te gaan waar nodig.
- Data in sterkere mate en systematischer aanwenden om het beleid te kunnen evalueren en bij te sturen waar nodig.

8.2 Vakniveau

- Een gerichtere afstemming van de toetsvragen en het vraagtype op alle doelen van het gevalideerd doelenkader en de vakfiche.
- De betrouwbaarheid van de evaluatie en van de kwaliteitsbewaking van de examinering verder versterken.
- Het nog transparanter communiceren van het gewicht van elk examenonderdeel in het eindtotaal.
- Het frequenter betrekken van de externe medewerkers om interne deskundigheid te versterken.
- De afstemming van de examinering op de noden van de kandidaten met specifieke zorgen.
- De systematische analyse van en reflectie op de behaalde resultaten van de kandidaten.

9 Advies

- 1) De examencommissie voldoet aan de wettelijke vereisten zoals bepaald in de codex secundair onderwijs.
- 2) De examencommissie bewaakt in voldoende mate de kwaliteit op organisatieniveau. De kwaliteitsbewaking verloopt voldoende systematisch. Er zijn veel sterke punten en enkele punten ter verbetering. De examencommissie kent deze verbeterpunten en onderneemt acties ter verbetering. Het geheel voldoet aan de verwachting.
- 3a) Voor de onderzochte vakken is de examinering voldoende kwaliteitsvol. Er zijn nog enkele punten ter verbetering, maar algemeen wegen de sterke punten zwaarder door, met inbegrip van een aantal duidelijke voorbeelden van goede praktijk. Het geheel voldoet aan de verwachting.
- 3b) De vakgroepen bewaken in voldoende mate de kwaliteit van de examinering. Er zijn veel sterke punten, maar de systematiek van de kwaliteitsborging is niet altijd gegarandeerd.